

TerveysNet

Terveystieteiden yliopistoverkoston toiminnan kokonaisarviointi

Opetusministeriön julkaisuja 2006:39

TerveysNet

**Terveystieteiden yliopistoverkoston
toiminnan kokonaisarviointi**

Opetusministeriön julkaisuja 2006:39

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Teija Metsänperä

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2006

ISBN 952-485-224-1 (nid./htf)

ISBN 952-485-225-X (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön julkaisuja / Undervisningsministeriets publikationer 2006:39

Esipuhe

Monipuolisen korkeakouluverkkomme tärkeä tavoite on varmistaa koulutustarjonnan alueellinen saatavuus ja korkeakoulujen osaamisen mahdollisimman laaja käyttö osaamisen ja kilpailukyvyyn kehittämiseksi alueellisesti ja valtakunnallisesti. Koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja koulutuksen toimivuutta koskevat kehittämishaasteet kasvavat jatkuvasti ja yhä lisääntyvässä tempossa modernin yhteiskuntakehityksen myötä. Koulutusjärjestelyiltä vaaditaan tehokkuutta ja uusiutumiskykyä. Tietoyhteiskunnan kehitys on yksi haasteita, joskin samalla uusia välineitä tuova osa-alue.

Oman osaamisen terävöittäminen ja yhteistyön tiivistäminen myös uusien rakenteiden myötä tehokkuuden ja laadun parantamiseksi ovat edelleen yliopistojen toiminnan, opetuksen ja tutkimuksen kehittämisen peruslähtökohtia. Terveystieteiden yliopistokoulutusta antavat koulutusyksiköt ovat omalta osaltaan lähteneet tietoisesti rakentamaan yhteistyötään niin, että niukoin resurssein varustetut yksiköt voisivat yhteistyön kautta tuottaa aiempaa monipuolisempaa ja laadukkaampaa peruskoulutusta yhdessä ja suunnata näin opetuksesta vapautuvia voimavaroja tutkimuksen kehittämiseen. Tässä terveystieteiden yliopistokoulutusta antavien laitosten yhteistyöverkoston, TerveysNetin toiminnan kokonaisarviointia koskevassa raportissa on monipuolisesti kuvattu niitä mahdollisuuksia, ongelmia ja esteitäkin, jotka yhteistyön kehittämisessä on tullut ratkaistavaksi niin laitosten ja opettajien kuin opiskelijoidenkin näkökulmasta.

Yhteisen osaamisen syvempi tunteminen, opetustarjonnan lisääntyminen, opiskelijoiden osallistumismahdollisuuksien parantuminen ja uusien opetusmenetelmien kehittäminen ovat olleet selkeitä myönteisiä tuloksia yhteistyön tiivistämisestä. Yhteisen vision ja strategisten näkemysten luominen vaatii kuitenkin tiivistä ja sitoutunutta osallistumista, johon arjen kiireessä ei aina ole ollut mahdollisuutta; kaikin osin tätä ei myöskään aina ole nähty tarpeellisenä. Yhteisen opetustyön kehittämisen tasolla on myös hyvin konkreettisia

kehittämistarpeita kuten opettajien tietoteknisten valmiuksien parantaminen ja verkko-opetuksen ohjausjärjestelyjen kehittäminen.

Arviointiraportissa esille tulleet verkostoituvan yhteistyön hyödyt, ongelmat ja esteetkin ovat myös tieteenalan yli meneviä ja laajempia, mm. yhteistyötä ja sen johtamista koskevia kysymyksiä. Tältä osin raportin antia voidaan hyödyntää myös muiden koulutusten kehittämisessä ja arviointien suunnittelussa.

Markku Mattila

Johtaja

Yliopistoyksikkö

Företal

Ett viktigt syfte med vårt mångsidiga högskolenät är att trygga utbildningsutbudets regionala tillgänglighet. Ett annat syfte är att se till att högskolornas kunnande används av så många personer som möjligt. Då tryggas förutsättningarna att på regional och landsomfattande nivå utveckla kunnandet och konkurrensförmågan. Den moderna samhällsutvecklingen avspeglar sig i ständigt ökande krav på att utveckla utbildningens kvalitet, genomslagskraft och funktion. Effektivitet och förmåga att förnya sig krävs av utbildningssystemet för att det skall hålla jämna steg med utvecklingen i informationssamhället. Samtidigt är informationssamhället ett delområde som förser bl.a. utbildningen med nya verktyg.

De grundläggande utgångspunkterna för att utveckla universitetens verksamhet, undervisning och forskning ligger i att utveckla det egna kunnandet och att intensifiera samarbetet. Satsningar krävs också på nya strukturer och effektivitets- och kvalitetsförbättrande åtgärder. Utbildningsenheter som med små resurser erbjuder undervisning i hälsovetenskap på universitetsnivå har för egen del medvetet börjat bygga upp sitt samarbete i syfte att tillsammans kunna erbjuda mera mångsidig och kvalitativt högtstående utbildning på grundnivå. De resurser som på detta sätt sparas in skall riktas in på att utveckla forskningen på området. Den här rapporten är en utvärdering av TerveysNet, som är ett nätverk för samarbete mellan institutioner som på universitetsnivå ger undervisning i hälsovetenskap. I rapporten beskrivs på ett mångsidigt sätt de möjligheter, problem och t.o.m. hinder som man i utvecklandet av TerveysNet har varit tvungen att lösa ur institutionernas, lärarnas och de studerandenas perspektiv.

En intensifiering av samarbetet har gett många positiva resultat. Att på ett djuplodande plan kunna ta till sig det gemensamma kunnandet, att bredda undervisningsutbudet, att förbättra möjligheterna för studerande att delta i undervisningen och att ta fram nya undervisningsmetoder är oavvisligen positiva milstolpar i arbetet. Intensiv och

förpliktigande medverkan krävs för att skapa en gemensam vision och strategiska linjedragningar. Till alla delar har detta inte förverkligats och i alla avseenden har man inte ens ansett det nödvändigt. Mycket återstår att göra på konkret nivå för att utveckla den gemensamma undervisningen, t.ex. skall lärarnas informationstekniska kunnande förbättras. Vidare krävs satsningar för att utveckla handledningsmetoderna för undervisning på webben.

Den nytta som man har av nätbaserat samarbete överskrider strikta vetenskapsgrenar. Det samma gäller de problem och hinder som tas upp i utvärderingsrapporten och som tangerar frågor om samarbete och hur samarbetet skall koordineras. I somliga avseenden är det möjligt att utnyttja resultaten i rapporten också när man utvecklar övrig utbildning och utvärdering.

Markku Mattila
Direktör
Universitetsenheten

Sisältö

Esipuhe	4
Företal	6
1 Johdanto	10
2 TerveysNet – Terveystieteiden yliopistoverkosto	12
Verkosto	12
Tausta ja vaiheet	14
Tavoitteet	14
Toimintamuodot	15
3 Arvioinnin toteutus	16
Arvioinnin aikataulu ja tavoitteet	16
Arvioinnin kohteet	17
4 Toimintaprosessin arviointia	20
Keskeiset arviointikohteet	20
Organisaatio	20
Talous	22
Resurssit	23
5 Tuottamisprosessin arviointia	24
Keskeiset arviointikohteet	24
Yhteistyö	24
Yhteinen opetus	26
Tiedotus ja markkinointi	27

6 Vastaanottoprosessin arviointia	30
Keskeiset arviointikohteet	30
TerveysNet -opiskelijat	30
Opiskelijoiden kokemukset	33
7 Päätelmiä	36
Tavoitteiden toteutuminen	36
8 Arviointiryhmän johtopäätökset ja toimenpidesuosituks	40
Liitteet	44
Liite 1. Terveystieteiden yliopistoverkoston sopimus	44
Liite 2. Arvioinnin aikataulu	46
Liite 3. Arvioinnissa käytetyt kirjalliset aineistot	47
Liite 4. Kysely laitoksille	48
Liite 5. Työryhmien kokoonpano ja yhdyshenkilöverkosto	52
Liite 6. Verkko-opintojakson arviointilomake	53
Liite 7. Työryhmien kokoonpano ja yhdyshenkilöverkosto	50
Liite 8. Verkko-opintojakson arviointilomake	51

1 Johdanto

Terveystieteiden yliopistoverkoston muodostaa yhteensä 11 terveystieteiden maisterikoulutusta tarjoavaa laitosta Jyväskylän, Kuopion, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa. TerveysNetin tavoitteena on ollut luoda laitosten välille aktiivisesti toimiva yliopistoverkosto, joka pyrkii parantamaan terveystieteiden opetuksen ja tutkimuksen tasoa, tarjoamaan laadukkaita opintojaksoja, luomaan uusia menetelmiä opetuksen, oppimisen ja tiedonvaihdon käyttöön, luomaan yhteisiä koulutuspoliittisia tavoitteita ja vahvistamaan alan merkitystä tieteenalakohtaisuutena.

Terveystieteiden yliopistoverkoston perustavana tilaisuutena voidaan pitää opetusministeriössä joulukuussa 1999 pidettyä neuvottelua. Yliopistojen eri alojen ja laitosten edustajia kokoontui tuolloin yhdessä opetusministeriön edustajien kanssa pohtimaan terveystieteiden koulutuksen rahoituksen ja muiden edellytysten kehittämismahdollisuuksia. Lamasta ja leikkauksista oli selvitty, mutta niukkuutta oli edessä tulevaisuudessakin. Koko yliopistohistoriansa ajan terveystieteiden ala on ollut yksi niukkimmin resursoituista, mutta tuloksellisista koulutusaloista. Niukkojen resurssien huvetessa opetukseen, ovat mahdollisuudet tutkimuksen tekemiseen jääneet perin niukoiksi. Ilman tutkimusta ala ei kuitenkaan kehity. Näihin huolenaiheisiin yhteisessä neuvottelussa mietittiin ratkaisuja.

Neuvottelussa opetusministeriön taholta todettiin yliopistokoulutuksen rahoituksen tiukkuus tu-

levaisuudessaakin. Yhtenä mahdollisuutena nousi esiin verkostoitumisen mukanaan tuomat mahdollisuudet koota yhteen laitosten osaamista ja säästää voimavaroja järkevällä tavalla työtä jakamalla. Verkostoitumisen myötä myös tutkimuksessa voitaisiin koota tutkimusteemoja ja saada aikaan suurempia kokonaisuuksia. Profiloituminen ja yhteistyön kehittäminen yliopistojen ja koulutusalojen kesken oli tuolloin valtakunnallinen haaste yliopistolaitokselle – ja on sitä edelleenkin, aiempaa painokkaampana. Opetusministeriö katsoi, että se voisi tukea verkoston toiminnan koordinoitua ja siten myötävaikuttaa yhteisiin tavoitteisiin pääsemiseksi. Myös käytössä ollut tutkintokerrointa saatiin sittemmin tarkistettua hiukan ylöspäin, 1,25:een.

Oulun yliopisto otti rohkeasti haasteen ensimmäisenä vastaan ja aloitti verkoston koordinoivana yliopistona. Toiminta käynnistyi konkreettisesti vuoden 2001 alussa. Verkoston kehittämistä koskevia toiveita, aloitteita ja ehdotuksia koottiin niin laitoksilta kuin opiskelijoiltakin. Kyselyissä heijastui avoin ja odottava, joskin laitoksittain vaihteleva suhtautuminen yhteisen toiminnan kehittämiseen. Keskustelua kaivattiin verkoston roolista ja tulevista tehtävistä sekä siitä, mitä verkostoon tulisi kuulua.

Keskustelujen myötä verkoston toiminnan tavoitteeksi hahmottui aktiivinen yliopistoverkosto, joka pyrkii parantamaan terveystieteiden opetuksen ja tutkimuksen laatua kaikkien yhdentoista laitoksen yhteistyön myötä. Verkoston koordinoimisessa päätettiin noudattaa kiertävää vastuuta niin, että koordinaatiokausi noudattaa tulossopimuskauden jaksotusta. Verkosto toimi tulossopimuskauden 2001–2003 Oulun yliopiston koordinoimana. Parhaillaan meneillään on kausi 2004–2006 Tampereen yliopiston koordinoimana. Alusta lähtien verkoston työtä eteenpäin viemään valittu johtoryhmä katsoi, että toimintaa tulee arvioida mahdollisimman pian, jotta tiedettäisiin ollaanko verkoston kehittämisessä menossa oikeaan suuntaan. Verkoston toiminta on päässyt hyvään vauhtiin, joten on aika tarkistaa suuntaa.

Terveystieteiden yliopistoverkoston arviointia varten johtoryhmä nimitti kahdeksanjäsenisen arviointiryhmän. Ryhmään kuuluvat professori Marja Jylhä (TaY, puheenjohtaja), koordinaattori Paula Kejo (TaY, sihteeri), opetusneuvos Marja-Liisa Niemi (OPM,

asiantuntijajäsen), professori Arja Isola (OY), yliassistentti Sanna Salanterä (TY), lehtori Lisbet Lindholm (ÅA), professori Jukka Laitakari (JY) sekä professori Juha Kinnunen (KY). Muiden työtehtäviensä vuoksi kaksi viime mainittua eivät kuitenkaan voineet osallistua arviointiryhmän työhön.

Tässä raportoitavan arvioinnin tarkoitus on antaa monipuolista tietoa siitä, kuinka hyvin TerveysNetin toiminta on onnistunut suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin ja esittää ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi.

Arviointityö käynnistyi elokuussa 2005. Arviointi toteutettiin analysoimalla kirjallisia aineistoja, kuten toimintasuunnitelmia ja -kertomuksia, kokousaineistoja, raportteja ja muita dokumentteja. Lisäksi arviointia varten kerättiin uutta tietoa tekemällä haastatteluja ja kyselyjä laitosten henkilöstölle, johtajille sekä opiskelijoille. Kyselyissä ja haastatteluissa oltiin kiinnostuneita muun muassa siitä, mitä hyötyä TerveysNetin toiminnasta on ollut, mitkä ovat sen puutteita ja ongelmia ja miten toimintaa voisi kehittää jatkossa. Arviointityö kesti kolme kuukautta ja arviointiraportti valmistui marraskuun alussa 2005.

Arviointiraportin ensimmäisessä luvussa esitellään terveystieteiden yliopistoverkoston rakenne, toiminta, tavoitteet ja toimintamuodot. Seuraavaksi raportissa kuvataan arvioinnin toteutusta, sen aikataulua, tavoitteita, arvioinnin kohteita ja arvioitavia aineistoja. Arviointityön keskeiset havainnot on raportoitu luvuissa IV, V ja VI. Arvioinnin aikana esiin tulleista havainnoista tehdyt päätelmät ja arviointiryhmän toimenpidesuosituksukset esitetään luvuissa VII ja VIII.

2 TerveysNet – Terveystieteiden yliopistoverkosto

Verkosto

Terveystieteiden yliopistoverkoston muodostavat Jyväskylän, Kuopion, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistot ja Åbo Akademi sekä näiden alan koulutusta antavat laitokset. Verkoston jäseniksi voidaan ottaa myös muita laitoksia, joissa järjestetään terveystieteiden tutkinnoista annetun tutkintoasetuksen [628/97*] tarkoittamaa maisterikoulutusta (liite 1). Taulukossa 1 on esitetty TerveysNetiin kuuluvat yliopistot, jäsenlaitokset ja niissä opetetut oppiaineet.

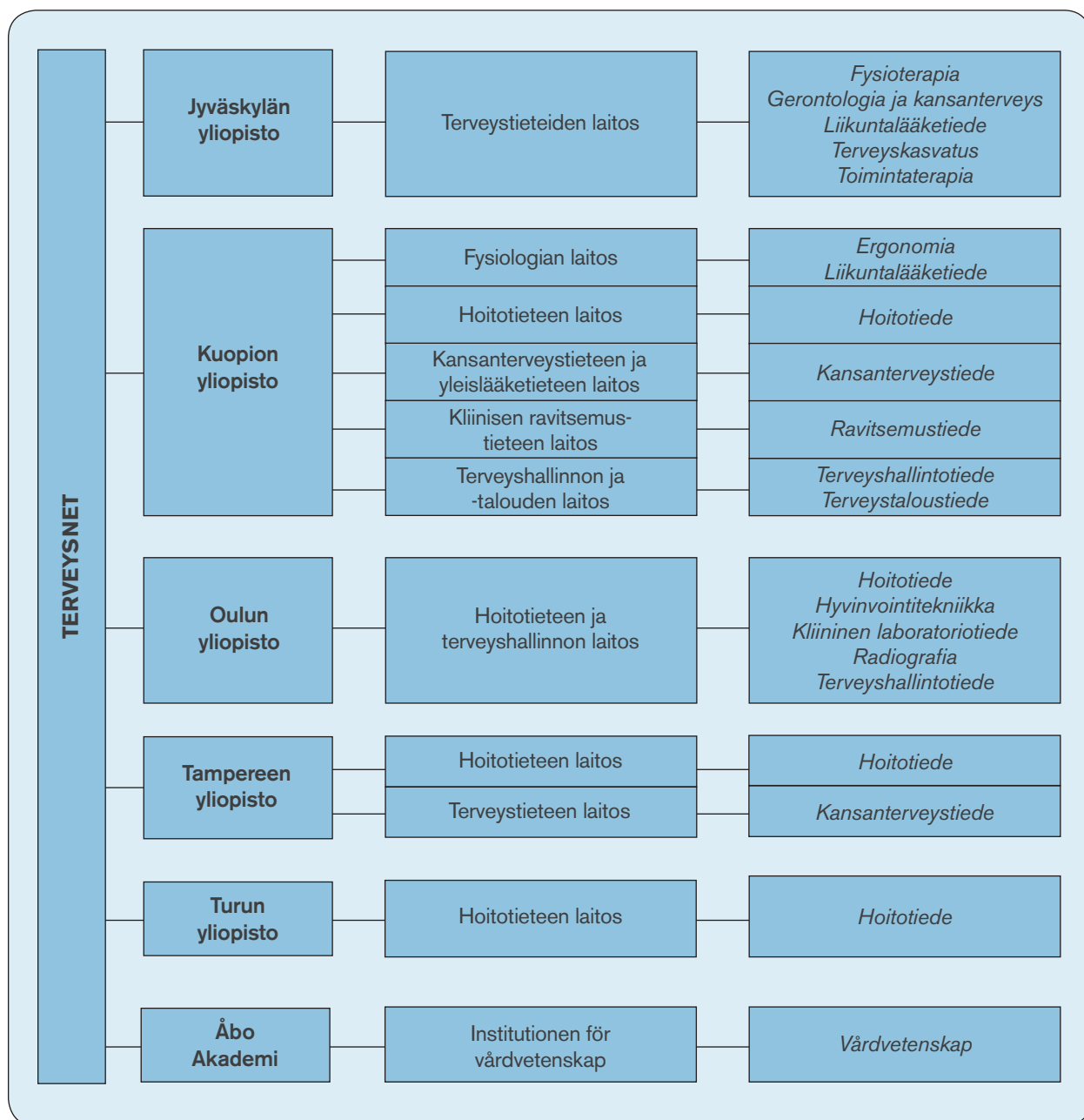
Kaikkiaan terveystieteiden yliopistoverkostoon kuuluu kuusi yliopistoa ja yksitoista laitosta. Hoitotiede on suurin verkoston oppiaineista, sitä opetetaan viidessä verkoston yliopistossa. Toiseksi suurin oppiaine on kansanterveystiede, jota opetetaan kolmessa yliopistossa. Liikuntalääketiedettä ja terveyshallintotiedettä opetetaan pääaineena kahdessa verkoston yliopistossa. Muita oppiaineita on yhteensä kahdeksan.

Verkoston toimijoita ovat perus- ja jatkotutkinto-opiskelijat sekä laitosten opettajat. Keväällä 2005 TerveysNet -verkostoon kuuluvissa laitoksissa oli 2 228 perustutkinto-opiskelijaa, 617 jatko-opiskelijaa ja 162 opetushenkilökuntaan kuuluvaa. Vuonna 2004

---

*Yliopistoverkoston sopimusta ei ole vielä korjattu vastaamaan asetusta 568/2005 ja sen liitettä IV.

Taulukko 1. TerveysNetin yliopistot, laitokset ja oppiaineet

verkoston yliopistoissa suoritettiin terveystieteiden alempia korkeakoulututkintoja 14, ylempiä korkeakoulututkintoja 295, lisensiaatin tutkintoja 11 sekä tohtorin tutkintoja 45 kappaletta.

Tausta ja vaiheet

Terveystieteiden yliopistoverkoston tarve nousi esille joulukuussa 1999 opetusministeriössä pidetyssä koulutusyksiköiden neuvottelussa. Verkosto nähtiin keskeiseksi toimintamuodoksi edistämään tieteellisen osaamisen ja opetuksen kehittämistä. Todettiin, että yhteistyötä valtakunnallisella tasolla on syytä tehostaa. Eri laitokset ja terveystieteen opiskelijat kokivat myös tarvetta verkostoitumiselle ja yhteistyön lisäämiselle. Opiskelijakyselyissä vuonna 2000 odotettiin verkostoitumisen helpottavan tutustumista alan muihin opiskelijoihin ja toimijoihin. Jatko-opiskelijoiden toiveena oli saada yhteinen keskustelufoorumi, valtakunnallisia kursseja jatko-opiskelijoille ja menetelmäkursseja verkko-opintoina.

Vuoden 2000 lokakuussa TerveysNetin luominen aloitettiin. Koordinoivana yliopistona aloitti Oulun yliopisto. Verkostoon ilmoittautuivat mukaan kaikki terveystieteiden maisterikoulutusta tarjoavat yliopistot ja laitokset.

Vuoden 2001 tavoitteena oli verkoston toiminnan varsinainen käynnistäminen. Tähän kuului johtoryhmän nimeäminen, toiminta- ja taloussuunnitelman laatiminen, pilottiovetushankkeen käynnistäminen, verkoston Internet -sivujen suunnittelu ja ”huipputosaamista terveystieteissä” -raportin laatiminen.

Vuoden 2002 aikana käynnistyi terveystieteiden yliopistoverkoston konkreettinen yhteistyö ja verkostosopimus allekirjoitettiin. TerveysNetin ensimmäinen yhteisesti suunniteltu opintojakso ”Terveystieteen etiikka” toteutettiin pilottina. Ensimmäinen yhteinen syysseminaari järjestettiin.

Vuonna 2003 toteutettiin kolme TerveysNet -opintojaksoa. Toinen yhteinen syysseminaari järjestettiin. Vuoden suurimpana haasteena oli tutkintorakennemuutoksen valmistelu.

Vuonna 2004 koordinoivana yliopistona aloitti Tampereen yliopisto. Vuoden aikana tarjolla oli kuusi yhteistä opintojaksoa, joista yksi järjestettiin englannin

kielellä. Yhteisten laadullisen tutkimuksen opintojen suunnittelu aloitettiin ja yhdyshenkilöverkosto perustettiin laitosten välille. Kolmas syysseminaari järjestettiin ja verkosto esittäytyi laitoksilla ja konferensseissa. Esittelykalvot, posterit sekä esitteet valmistuivat. Verkostossa laadittiin yhtenäiset ohjeet opintojakson ja budjetin suunnittelua varten, otettiin käyttöön yhteinen arviointilomake ja tekijänoikeussopimukset.

Vuonna 2005 perustettiin johtamisopintojen työryhmä suunnittelemaan yhteisiä, moniammatillisia johtamisen opintoja. Opintojaksoja toteutettiin kaksi keväällä 2005 ja kolme syysyllä 2005. Verkosto osallistui opetusministeriön ja opetushallituksen laatupalkinto-kilpailuun. TerveysNet oli esillä valtakunnallisissa ja kansainvälisissä konferensseissa. Huhtikuussa 2005 laitosjohtajat kokoontuivat Tampereella ja lokakuussa järjestettiin neljäs syysseminaari.

Tavoitteet

TerveysNetin toiminta-ajatuksena on ollut muodostaa avoimesti ja aktiivisesti toimiva sekä valtakunnallisesti näkyvä, systemaattinen verkosto terveystieteitä opettavien ja tutkivien laitosten välille. Tässä raportissa TerveysNetille erilaisissa lähteissä (liite 3) asetetut tavoitteet on jaettu neljäksi kokonaisuudeksi: koulutukseen ja tutkimukseen, yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon, resurssien hallintaan sekä asemaan ja arvostukseen liittyviin tavoitteisiin. Tavoitteita ovat:

Koulutus ja tutkimus

- Kaikille yhteisten opintojaksojen tarjoaminen kokonaan tai osittain tietoverkon kautta toteutettuna
- Opetustarjonnan monipuolisuuden ja opiskelijoiden valintamahdollisuuksien lisääminen
- Uusien menetelmien luominen opetukseen ja oppimiseen
- Koulutuksen, opetuksen ja tutkimuksen tason parantaminen
- Verkostopohjaisen opetuksen ja tutkimuksen vakiinnuttaminen
- Yhteisen monitieteisen opetusmateriaalin luominen

Yhteistyö ja tiedonvaihto

- Yhteisten koulutuspoliittisten tavoitteiden asettaminen
- Yhteistyön tehostaminen ja vuoropuhelun lisääminen
- Laitosten monipuolisten vahvuusalueiden ja tietovarantojen kehittäminen ja hyödyntäminen
- Kansainvälisen yhteistyön lisääminen
- Uusien yhteistyö- ja tiedonvaihtokäytäntöjen luominen terveystieteissä

Resurssien hallinta

- Resurssien ja voimavarojen järkevä yhdistäminen ja yhdelle laitokselle/oppiialalle kohdistuvien resurssivaatimusten vähentäminen
- Alan resursoinnin ja aseman kehittäminen yliopistokoulutuksen rahoituksessa

Asema ja arvostus

- Verkostopohjaisen opetuksen aseman vakiinnuttaminen terveystieteissä
- Alan merkityksen vahvistaminen koulutusalakokonaisuutena sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kentässä että kehitystyössä
- Alan osaamisen ja asiantuntemuksen vahvistaminen, jakaminen ja välittäminen

Toimintamuodot

Erilaisissa kirjallisissa aineistoissa (liite 3) TerveysNetin toimintamuotoina mainitaan yhteiset verkko-opetushankkeet, erilaiset yhteistyömuodot, arviointi sekä markkinointi ja tiedotus. Näillä toimintamuodoilla TerveysNet pyrkii toteuttamaan toiminnalle asetettuja tavoitteita.

Verkostoituneiden laitosten tavoitteena on tarjota *oppimateriaalia ja opetusta* sekä yhdessä että erikseen omien vahvuusalueidensa mukaan. Opetuksessa hyödynnetään tietoverkkoa sekä audio- ja videoneuvotteletekniikoita. Osa opetuksesta toteutetaan kokonaan tietoverkkovälitteisesti, silloin kun se on pedagogisesti järkevää. Toisiin opintojaksoihin liittyy kontaktiopetusta oman laitoksen tutoreiden ohjauksessa. Opetustarjonnassa on tarkoitus pyrkiä sellaisiin opintojaksoihin, jotka sisältyvät kunkin laitoksen opetussuunnitel-

maan ja joita toteutetaan säännöllisesti ja selkeinä moduuleina. Tavoitteena on, että opettajia kannustetaan ja koulutetaan tieto- ja viestintätekniikan käyttöön, ja laitoksille annetaan pedagogista ja teknistä tukea.

Yhteistyömuotoinaan verkosto käyttää työryhmiä, keskustelufoorumeita, seminaareja ja luentoja. Työryhmät muodostuvat verkoston jäsenistä, ja niiden tehtävä on suunnitella muun muassa yhteisten opintojen aiheita, verkoston potentiaaleja ja uusia toimintamuotoja. Yksittäisten verkkokurssien tarkemman sisällön suunnittelun ja toteutuksen tekevät järjestävän laitoksen edustajat sekä muiden laitosten tutoreina toimivat henkilöt. Tavoitteena on, että verkostoyliopistot jakavat keskenään tietoa kaikille yhteisistä asioista, saman oppialan edustajat keskustelevalle myös keskenään oman oppialansa ydinaineista. Verkostoa voidaan hyödyntää myös opinnäytetöiden ohjauksessa ja uusien tutkimushankkeiden luomisessa. Joka vuosi järjestetään yhteinen seminaari, jonne kutsutaan alan asiantuntijoita kertomaan ajankohtaisista asioista sekä keskustellaan verkoston toiminnasta ja tulevaisuuden haasteista. Opettajavaihtoa ja tutkimusyhteistyötä pyritään lisäämään.

Verkoston toimintaa pyritään *arvioimaan* säännöllisesti ja toiminnan arvioimista varten on nimetty arviointityöryhmä. TerveysNetin järjestämien opintojaksojen arvioimiseksi on käytössä arviointilomake, jolla opiskelijoilta pyydetään palautetta opintojaksoista. Toiminnan laadun varmistamiseksi noudatetaan yhteisiä ohjeita ja sopimuksia.

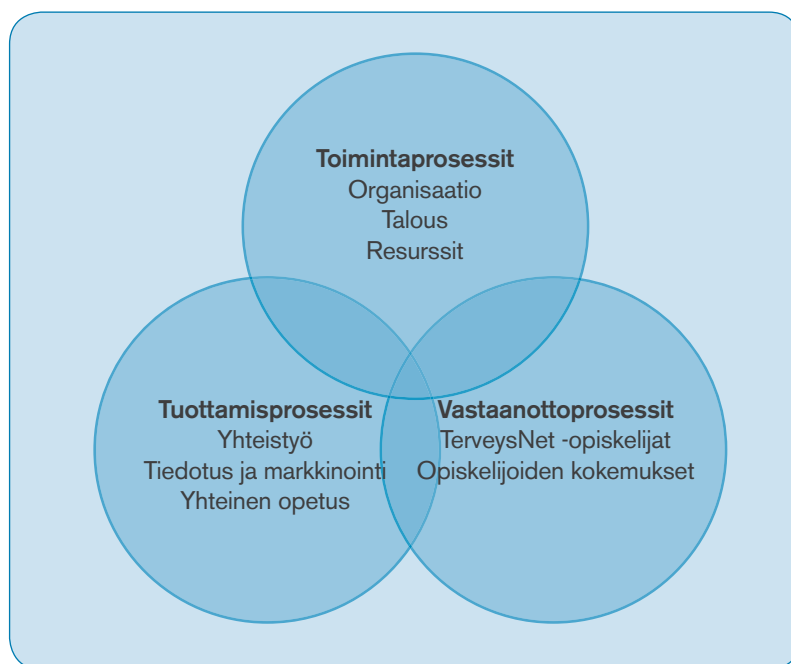
3 Arvioinnin toteutus

Arvioinnin aikataulu ja tavoitteet

Arviointiprosessi alkoi toukokuussa 2005, kun TerveysNetin arviointiryhmä kokoontui ensimmäisen kerran. Kokouksessa päätettiin kokonaisvaltaisen arvioinnin toteuttamisesta syksyllä 2005. Kesäkuussa pidetyssä kokouksessa tehtiin valmistelutyö ja valittiin arvioinnin tekijä. Arviointi käynnistyi elokuun alussa. Työ kesti kolme kuukautta ja raportti valmistui marraskuun 2005 alussa. Arvioinnin aikataulu on esitetty liitteessä 2.

Arviointihankkeen tavoitteena on TerveysNetin kokonaisvaltainen tarkoituksenmukaisuuden arviointi ja tämän pohjalta verkoston kehittäminen. Arviointi on systemaattinen yritys määrittää toiminnan merkitys, tulokset ja vaikutukset, sekä täsmentää toiminnalle asetettuja tavoitteita. Raportissa pyritään luomaan kuva muun muassa siitä, missä määrin verkoston toiminta on integroitunut osaksi jäsenlaitosten normaalia toimintaa, kuinka toiminnassa on onnistuttu, mitä toiminnalla on saavutettu, kuinka laajasti TerveysNet on tavoittanut laitosten opettajia ja opiskelijoita ja missä määrin on onnistuttu tuottamaan kaikille terveystieteiden opiskelijoille yhteistä opetusta. Tiivistetysti raportissa pyritään vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

Kuinka hyvin TerveysNetin toiminnassa on onnistuttu ja edistytty suhteessa määriteltuihin tavoitteisiin?

Kuvio 1. Keskeiset arvioinnin kohteet.

Arvioinnin kohteet

Koska kysymyksessä on TerveysNetin toiminnan kokonaisarviointi, arvioinnin näkökulma on laaja ja se kohdistuu kaikkeen toimintaan. Aivan kaikkea ei kuitenkaan ole mahdollista tai tarpeellista arvioida. Siksi ennen arvioinnin suorittamista on tarpeen määritellä keskeiset, niin sanotut kriittiset arvioinnin kohteet. Tässä arviointiraportissa TerveysNetin toiminta on jaettu kolmeksi prosessiksi (kuvio 1), joiden avulla tämän arvioinnin kriittiset kohteet määritellään.

Toimintaprosesseina tarkastellaan TerveysNetin toiminnan ylläpitämiseen ja hallinnointiin liittyviä teki-joitä. Keskeisiä arvioitavia kohteita ovat tällöin organisaatio ja organisoiminen sekä talouteen ja resursseihin liittyvät seikat, kuten rahoitus, henkilöstö ja laitteet.

Tuottamisprosesseina tarkastellaan TerveysNetin toimintamuotoja sekä toiminnan tuloksia. Keskeisiä arvioitavia kohteita ovat yhteistyön toteutuminen, tiedotus ja markkinointi sekä yhteisen opetuksen toteutuminen.

Vastaanotto-prosessien näkökulmasta TerveysNetin toiminnan keskeisiä arviointikohteita ovat opiskelijat, heidän osallistumisensa opintojaksoille ja opiskelijoiden kokemukset TerveysNetistä.

Arviointiaineistot

Arviointi toteutettiin analysoimalla jo olemassa olevaa kirjallista aineistoa, sekä keräämällä ja analysoimalla uutta aineistoa. Arvioinnin pohjana ollut kirjallinen aineisto on lueteltu liitteessä 3. Arvioinnissa on käytetty kirjallisia aineistoja vuodesta 2000 arvioinnin tekohetkeen, syksyyn 2005, saakka. Uutta aineistoa arviointia varten kerättiin kyselyillä henkilökunnalle ja koordinaattoreille, laitosjohtajien puhelinhaastatteluilla sekä henkilökunnan ja opiskelijoiden ryhmähaastattelulla.

Laitoskyselyt: Laitosten henkilökunnalle lähetettiin kysely elokuussa 2005 sähköpostilistojen kautta (liite 4). Kyselyn keskeisenä kohderyhmänä olivat ne laitosten henkilöstön jäsenet, jotka eivät kokeneet juuri tuntevansa TerveysNetiä ja sen toimintaa. Vastausaikaa kyselyyn annettiin viikko ja siihen vastasi 25 henkilöä. Kyselyn vastaanottaneiden lukumäärästä ei ole tarkkaa tietoa.

Laitosjohtajien haastattelut: Laitosten johtajille (N=11) lähetettiin haastattelupyyntö (liite 5) sähköpostitse elokuun 2005 lopulla. Noin viikon päästä arvioija otti yhteyttä laitosten johtajiin puhelimitse sopiaakseen tarkemmasta haastatteluajasta. Viiden

laitoksen johtajaa arvioija haastatteli puhelimitse, viisi laitosjohtajaa vastasi kysymyksiin kirjallisesti, yhden laitoksen johtajaa ei tavoitettu. Kaikille laitosjohtajille lähetettiin kirjallisena seuraavat kysymykset:

- 1 Mitkä ovat mielestänne verkoston suurimmat hyödyt / puutteet tai ongelmat oman laitoksenne näkökulmasta?
- 2 Olisiko Teillä ajatuksia siitä, miten verkoston taloutta ja resursointia voisi kehittää jatkoa ajatellen?
- 3 Mitkä kysymykset ovat mielestänne keskeisiä verkoston tulevaisuuden kannalta, mihin erityisesti pitäisi kiinnittää huomiota?

Kyselyt koordinaattoreille

Syyskuun alussa lähetettiin kyselyt kolmelle TerveysNetin koordinaattorina toimineelle henkilölle: nykyiselle koordinaattorille sekä kahdelle aikaisemmalle. Kaksi koordinaattoreista vastasi kyselyyn. Sähköpostitse lähetetty kysely sisälsi seuraavat kuusi kysymystä:

- 1 Onko TerveysNet mielestäsi ollut hyödyllinen verkoston laitoksille? Mitkä ovat olleet mielestäsi verkoston merkittävimmät hyödyt?
- 2 Mitkä ovat mielestäsi TerveysNetin suurimmat puutteet ja ongelmat?
- 3 Miten TerveysNet voisi olla paremmin hyödyksi?
- 4 Olisiko sinulla ajatuksia siitä, miten verkoston taloutta ja resursointia voisi kehittää jatkoa ajatellen?
- 5 Mitkä kysymykset ovat mielestäsi keskeisiä verkoston tulevaisuuden kannalta, mihin erityisesti pitäisi kiinnittää jatkossa huomiota?
- 6 Mitä muuta haluaisit sanoa?

Ryhmähaastattelu

TerveysNetin toimintaan osallistuneen henkilöstön ja opiskelijoiden haastattelemiseksi järjestettiin 29.9. Tampereella ryhmähaastattelutilaisuus. Kutsu tilaisuuteen lähetettiin sähköpostitse (liite 6) 41 henkilölle, jotka ovat mukana TerveysNetin työryhmissä tai ope- tuksen suunnittelussa. Lisäksi haastattelutilaisuuteen kutsuttiin yksi opiskelijaedustaja jokaisesta verkoston opiskelijoiden ainejärjestöstä (N=10). Yhteensä tilai- suuteen kutsuttiin 51 henkilöä.

Haastattelutilaisuuteen saapui 17 osanottajaa, joista kolme oli opiskelijoiden ainejärjestöjen edustajia. Ti- laisuudessa osallistujat jaettiin neljään pienryhmään ja jokaiselle ryhmälle nimettiin puheenjohtaja ja sihteeri. Kullekin ryhmälle annettiin samat kolme teemaa, joista jokaisesta oli kymmenen minuuttia aikaa keskustella. Ryhmien sihteerit kirjasivat keskustelujen pääkohdat paperille. Teemat olivat:

1 Hyödyt ja onnistumiset

Tarkentavia kysymyksiä: Onko TerveysNetistä ollut mielestäsi hyötyä, millaista? Missä asioissa verkosto on mielestäsi onnistunut? Mitkä ovat mielestäsi on- nistumisen syitä?

2 Puutteet ja ongelmat

Tarkentavia kysymyksiä: Onko TerveysNetissä mieles- täsi ongelmia tai puutteita, millaisia? Mistä ongelmat tai puutteet ovat mielestäsi johtuneet?

3 Tulevaisuus ja visiot

Tarkentavia kysymyksiä: Mitkä ovat mielestäsi Ter- veysNetin tulevaisuuden kannalta keskeisiä kysymyk- siä? Mitä odotat tai toivot verkoston tulevaisuudelta? Mahdolliset kehittämissuhteet?

Pienryhmäkeskustelujen jälkeen kaikki osallistujat ko- koontuivat yhteiseen keskustelutilaisuuteen, jossa jo- kainen ryhmä esitteli teema kerrallaan keskustelujensa pääkohdat ja heränneet ajatukset. Yhteinen purkutilai- suus nauhoitettiin.

4 Toimintaprosessin arviointia

Keskeiset arviointikohteet

Toimintaprosesseilla tässä arviointiraportissa tarkoitetaan TerveysNetin toiminnan ylläpitämiseen ja hallintoihin tarvittavia tekijöitä ja panoksia. Keskeisiä arvioinnin kohteita ovat organisaatio ja sen toiminta, verkoston talous, rahoitus ja resurssit. Tässä luvussa pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

Organisaatio

Miten toimintaa organisoidaan ja hallinnoidaan?
Miten organisoinnissa on onnistuttu?

Talous

Miten toimintaa rahoitetaan ja mihin rahaa käytetään?
Millaisia ovat TerveysNetin taloudelliset näkymät tulevaisuudessa?

Resurssit

Millaisia aineettomia resursseja verkostolla on käytössään? Ovatko resurssit riittäviä?

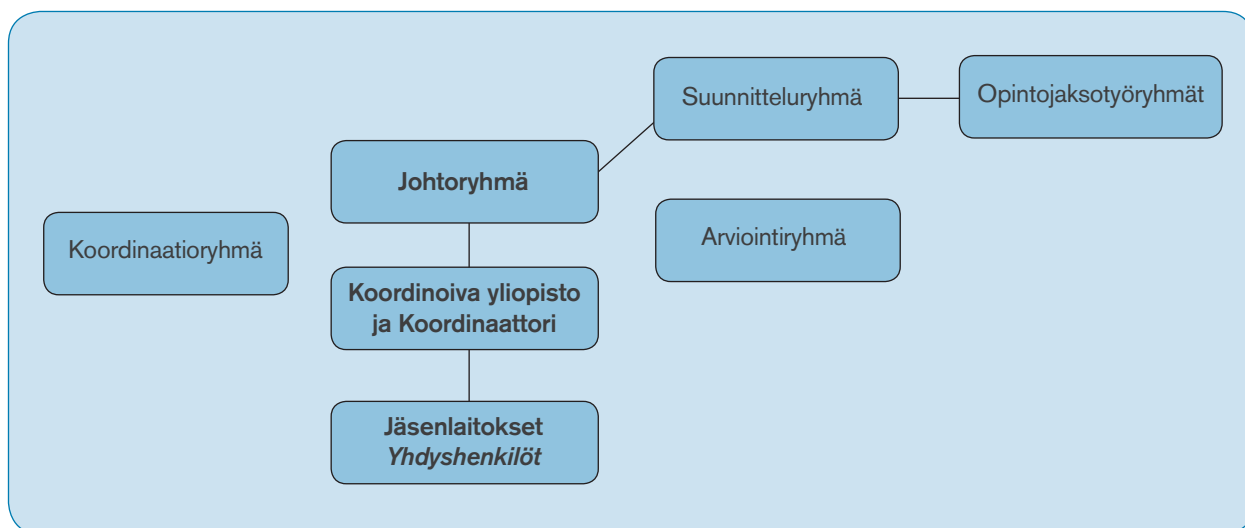
Organisaatio

TerveysNetin organisaatio muodostuu johtoryhmästä, koordinaatioyliopistosta, jäsenlaitoksista ja niiden yhdyshenkilöistä, suunnittelu- ja arviointiryhmästä sekä opintojaksojen suunnitteluryhmistä. TerveysNetin organisaatio on kuvattu kuviossa 2.

Päätösvaltaa verkostoa koskeissa asioissa käyttää *johtoryhmä*. Kukin TerveysNetin jäsenyliopisto nimeää johtoryhmään yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen. Lisäksi johtoryhmään nimetään kaksi opiskelijajäsentä varajäsenineen, jotka edustavat perustutkinto- ja jatko-opiskelijoita. Johtoryhmän asiantuntijajäsenenä on toiminut opetusministeriön edustaja. Johtoryhmän puheenjohtajana toimii koordinoivan yliopiston professori. Yhteensä johtoryhmässä on 19 jäsentä (liite 7).

Johtoryhmän toiminta-aika on sama kuin yliopistojen tulossopimuskausi. Vuosien 2000–2004 aikana TerveysNet -johtoryhmä on kokoontunut yhteensä 20 kertaa, viisi kertaa vuodessa. Johtoryhmän tehtävänä on tämentää verkoston tavoitteet toimintakaudelle, hyväksyä suunnitelmat, nimetä työryhmiä ja valvoa ja ohjata niiden työskentelyä sekä päättää verkoston budjettiin liittyvät asiat.

Yksi jäsenyliopisto toimii vuorollaan *koordinoivana yliopistona* tulossopimuskauden ajan. Koordinaatioyli-

Kuvio 2. TerveysNet – organisaatio 2005.

opiston tehtävät ovat verkoston toimintaa koskevien asioiden suunnittelu ja valmistelu, koulutusverkoston hallinnoinnin ja toimintatapojen kehittäminen sekä tiedotustoiminta. Koordinoivasta yliopistosta sovitaan opetusministeriön kanssa. Koordinoivana yliopistona toimi vuosina 2000–2003 Oulun yliopisto. Vuodesta 2004 eteenpäin koordinoivana yliopistona on toiminut Tampereen yliopisto.

Koordinaattori on verkoston ainoa päätoiminen työntekijä. TerveysNetillä on ollut sen toiminta-aikana kolme koordinaattoria. Koordinaattorin tehtävä on TerveysNetin kokonaiskoordinointi ja verkoston toiminnan suunnittelu ja kehittäminen yhteistyössä TerveysNetin toimielinten ja puheenjohtajan kanssa. Koordinaattori valmistelee johto- ja suunnitteluryhmän kokoukset ja toimii näissä sihteerinä sekä hoitaa johto- ja suunnitteluryhmän hänelle asettamat tehtävät. Koordinaattori laatii verkoston toimintakertomukset ja -suunnitelmat sekä hanke-esitykset. Lisäksi koordinaattori laatii monenlaisia pienempiä raportteja, kuten esimerkiksi opintojaksojen suoritus- ja arviointiraportteja. Verkko-opintojaksojen järjestämiseen liittyviä koordinaattorin tehtäviä ovat esimerkiksi kurssikuvausten ja -budjettien pyytäminen opettajilta sekä näissä ohjeistaminen ja verkko-opintomateriaalin tekijänoikeussopimuksista huolehtiminen. Koordinaattori toimii yhdyshenkilönä opiskelijoille verkko-opintojaksoihin liittyvissä asioissa. Hän vastaa verkoston sisäisestä ja ulkoisesta tiedotuksesta.

Jäsenlaitokset ovat organisaatiokaaviossa kuvattuina omassa laatikossaan. Todellisuudessa laitokset muodostavat kuitenkin koko TerveysNetin perustan, koska verkosto on jäsenlaitostensa yhteistyöelin ja sen organisaatio koostuu jäsenlaitosten edustajista. *Yhdyshenkilöverkosto* (liite 7) perustettiin jäsenlaitosten välille vuoden 2004 alussa, jolloin jokaiselle verkoston laitokselle nimettiin yhdyshenkilö. Yhdyshenkilöverkoston tarkoitus on parantaa ja nopeuttaa yhteydenpitoa ja tiedotusta verkoston toimijoiden välillä.

Terveysnetissä toimii sekä opintojaksotyöryhmiä että muita työryhmiä. *Opintojaksotyöryhmissä* tapahtuu jokaisen opintojakson yksilöllinen suunnittelutyö. Verkostossa toimii arvioinnin tekoheikellä kaksi yhteisten opintojen suunnittelun työryhmää: laadulliset tutkimusmenetelmät terveystieteissä -työryhmä ja johtamisopintojen työryhmä. *Koordinaatioryhmä* perustettiin vuonna 2003 ja sen tehtävä oli tarkastella kaksiportaisen tutkintorakenneuudistuksen vaikutuksia terveystieteissä ja laatia raportti toimenpidesuosituksista. Ryhmä oli väliaikainen ja sen toiminta lakkasi raportin valmistuttua. *Suunnitteluryhmä* ja *arviointiryhmä* koostuvat tarvittaessa ja niiden tehtävä on verkoston toiminnan ja sisällön kehittäminen ja arviointi.

Arvioinnin aikana kerätyissä kysely- ja haastattelutaineistoissa johtoryhmän rakennetta ja toimintaa pidettiin onnistuneena. Onnistumisen kannalta tärkeinä asioina mainittiin johtoryhmän monipuolinen asiantuntemus ja valmius kokeilla uutta. Opetusministeriön

edustajan mukanaoloa pidettiin tärkeänä. Koordinovan yliopiston toimintaan oltiin tyytyväisiä, hallinnollista tukea pidettiin hyvänä ja koordinaattoreiden toimintaa ja innokasta asennoitumista työhön kiitettiin. Yhdyshenkilöverkoston nimeäminen mainittiin myönteisenä asiana. Laitosjohtajien osuutta pidettiin suurena TerveysNetin toiminnan onnistumisessa.

Ongelmana kysely- ja haastatteluaineistoissa nousi esiin toiminta- ja kehittämisstrategioiden puute sekä yhteisten toimintaperiaatteiden täsmentymättömyys. Muutamissa vastauksissa esitettiin kysymys: onko verkostoitumisen järkevyyttä tarpeeksi harkittu? Organisoitumisessa ja organisoimisessa nähtiin myös ongelmia. Useissa vastauksissa viitattiin siihen, että toiminnassa aktiivisesti mukana olevien joukko on liian suppea, jolloin työt kasaantuvat ja samat ihmiset osallistuvat niin suunnitteluun, toteutukseen kuin arviointiinkin.

Talous

Toiminnan aloitusvuodesta 2000 lähtien TerveysNet on toiminut opetusministeriön koordinaatorahoituksen ja virtuaaliyliopistorahoituksen turvin. Koordinaatiota ja verkoston toiminnan ylläpitoa varten on vuosittain saatu määräraha opetusministeriöltä. Vuonna 2000 raha oli 17 000 euroa, vuonna 2001 55 000 euroa ja vuodesta 2003 alkaen 84 000 euroa. Virtuaaliyliopistorahoitusta verkosto on saanut vuosina 2003 ja 2004 kumpanakin 84 000 euroa ja vuonna 2005 virtuaalirahaa on verkosto saanut 60 200 euroa. Koska verkko-opetusta ei ole kaikin osin kyetty toteuttamaan suunnitellussa aikataulussa, osa rahoituksesta on siirtynyt seuraavien vuosien käyttöön. Vuonna 2006 verkko-opetukseen saatava virtuaalirahoitus vähenee 47 000 euroon ja lakkaa myöhemmin kokonaan. Suunnitellut koulutukset voidaan kuitenkin toteuttaa siirtyvän rahoituksen turvin.

Koordinaatorahoitus on tarkoitettu käytettäväksi verkoston ylläpitämisen edellyttämään hallintointiin ja koordinointiin. Noin puolet koordinaatorahoituksesta on käytetty henkilöstökuluihin, joihin kuuluvat kokopäiväisen koordinaattorin sekä osa-aikaisten mikrotuen, toimistosihteerin ja amanuenssin palkkakulut. Seuraavaksi suurimman osuuden koordinaatorahoituksesta ovat vieneet kokouksiin, seminaareihin,

koulutuksiin liittyvät kulut sekä verkoston esittelyyn ja esittelyaineistoon liittyvät kulut. Lisäksi koordinaatorahoitusta käytetään muun muassa tietokonekuluihin, tarvikkeisiin, painatukseen, koulutuspalveluihin ja asiantuntijatyöstä maksettaviin korvauksiin.

Toisen osan budjetista muodostavat verkko-opetuksen suunnitteluun, toteuttamiseen, arviointiin ja kehittämiseen liittyvät kulut, joihin käytetään virtuaaliyliopistorahoitusta. Opintojaksojen budjetoinnissa TerveysNetin periaatteena on ollut, että opintojaksojen tulisi kuulua laitoksen normaaliin toimintaan ja vain verkko-opetuksesta aiheutuvat lisäkulut maksettaisiin erikseen. Silloin, kun opintojakso toteutetaan laitoksen omasta normaaliopetuksesta erillisenä, kunkin opintojakson suunnittelija laatii opintojaksokohtaisen budjetin, jossa huomioidaan kaikki opintojaksosta aiheutuvat kulut. Kulut muodostuvat suunnittelijoiden palkkakuluista, tutoreiden palkkakuluista, oman laitoksen tilavuokrista, tutoreiden koulutuksesta, muiden kuin oman yliopiston opiskelijoiden käyttäjätunnuksista ja videoneuvotteluyhteyksistä. Budjetit hyväksyy johtoryhmä. Yhden opintojakson arvioidut kokonaiskulut ovat vaihdelleet 3 000–11 000 euron välillä, riippuen opintojakson laajuudesta, sisällöistä ja opiskelijamääristä.

Opintojaksojen budjeteista voidaan ottaa esimerkkinä syksyllä 2005 neljättä kertaa järjestettävä ”Terveystenhuollon ja terveyden edistämisen etiikka” -opintojakso, jonka laajuus on neljä opintopistettä. Jakson kokonaisbudjetti on 7 298 euroa syyslukukaudella 2005. Opintojaksolle on ilmoittautunut 120 opiskelijaa, joiden suorittamien opintopisteiden yhteismääräksi tulee 480. Yhden opintopisteen hinnaksi tulee näin ollen 15,20 euroa ja yhden opiskelijan suorituksen hinnaksi 60,80 euroa.

Vuoden 2006 jälkeen opetusministeriöltä saatu virtuaaliyliopistorahoitus vähenee merkittävästi ja myöhemmin lakkaa kokonaan. Tämän seurauksena vastuu yhteisen verkko-opetuksen rahoituksesta siirtyy enenevässä määrin jäsenlaitoksille. Arvioinnin aikana annetuissa palautteissa tuotiin esille useaan otteeseen huoli verkoston toiminnan jatkumisesta vuoden 2006 jälkeen. Laitosten johtajille tehtyjen kyselyjen perusteella laitokset suhtautuvat yleisellä tasolla positiivisesti verkoston tulevaisuuteen ja yhteistyön jatkamista pidettiin tärkeänä. Laitosjohtajat eivät kuitenkaan ottaneet

selvää kantaa laitosten taloudelliseen sitoutumiseen, koska kokivat tietonsa TerveysNetin hyödyllisyydestä ja toiminnasta puutteellisiksi. Osa laitosten johtajista koki verkostosta saadun hyödyn jäävän tällä hetkellä liian pieneksi, jotta taloudellisesta sitoutumisesta voisi päättää. Ylimääräisiä resursseja laitosjohtajien mukaan ei juuri ole käytettävissä. Täten laitoksen täytyisi pystyä hyödyntämään verkoston tarjoamaa opetusta nykyistä enemmän omassa opetussuunnitelmassaan, jotta omasta pakollisesta opetuksesta säästyneet rahat voitaisiin käyttää yhteisen verkoston hyväksi.

Osa laitosten johtajista mainitsi myös, ettei verkoston ylläpitäminen yhtä laajassa mittakaavassa ole järkevää, mikäli kaikki laitokset eivät ole tasapuolisesti sitoutuneita toimintaan. Yhtenä vaihtoehtona tällaisessa tapauksessa ehdotettiin yhteistyön jatkamista muutaman toimijan välisin sopimuksin. Toisaalta tärkeänä pidettiin myös laajan yhteistyön jatkamista. Jotta taloudellista sitoutumista voitaisiin paremmin arvioida, laitosten johtajat toivoivat:

- työnjaon, vastuun ja rahoitusvastuun selkiyttämistä
- resurssien ja rahoituksen tarpeen tarkempaa erittelyä
- toimintalinjojen täsmentämistä ja yhteisten toimintaperiaatteiden vahvistamista

Ennen vuotta 2007 on laitosjohtajien mukaan ratkaisu muun muassa kysymykset siitä, miten yhteinen opetus jatkossa rahoitetaan ja toisaalta miten hallinnoidaan kokonaisuutta. Sitoutuvatko laitokset verkostoon kiinteällä maksulla? Määräytyykö maksu joidenkin kriteerien, esimerkiksi opiskelijamäärien, mukaan? Voiko vastavuoroisuuden periaate toteutua, jolloin jokainen laitos sitoutuu tarjoamaan verkostolle jotakin ja saa vastaavasti käyttöönsä muiden tarjoamat palvelut?

Resurssit

Rahallisten resurssien lisäksi verkoston toiminta vaatii aineettomia resursseja liittyen esimerkiksi henkilöstöön ja laitteistoihin. Henkilöstön osaaminen, sitoutuminen, aikaansaamis- ja uudistumiskyky heijastuvat toiminnan tuloksellisuuteen pitkällä aikavälillä.

Osaamisresurssien riittävydessä koetaan olevan vaihtelua laitosten välillä. Osa laitoksista kokee resurssit verkostotoimintaan hyviksi: laitteet ajanmukaisiksi, tietotekniset valmiudet hyviksi ja henkilöstön tietotason riittäväksi. Näiltä laitoksilta löytyy laajaa asiantuntemusta ja kokemusta verkko-opetuksesta, kurssien suunnittelusta ja toteutuksesta. Osalla laitoksista taas koetaan olevan puutteita henkilöstön tietoteknisissä valmiuksissa, tietotaidossa verkko-opetuksessa ja kurssien tuottamisessa. Joillakin laitoksilla ongelmia koetaan olevan myös asenteissa ja suhtautumisessa verkostoitumista ja verkko-opetusta kohtaan.

Arvioinnin aikana annetuissa palautteissa yhtenä ongelmana pidettiin tekniikan toimivuuden ja videoneuvotteluyhteyksien epävarmuutta. Kysymyksiä herätti myös tekniikan hintojen nousu ja sen aiheuttama mahdollinen taloudellinen uhka verkko-opetukselle. Esille tuotiin myös se, että yhteisten opintokokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen on hidasta ja vaatii paljon resursseja. Tätä pidettiin joskus ylimääräisenä rasituksena muun työn ja virkatehtävien lisäksi ja sen koettiin kuormittavan taloudellisesti paljon pieniä laitoksia ja joitakin opettajia, jotka ovat aktiivisesti mukana opetuksen suunnittelussa. Myös opettajien vaihtuvuuden ja määräaikaaisuuden koettiin vaikeuttavan toimintaa pitkällä tähtäimellä.

5 Tuottamisprosessin arviointia

Keskeiset arviointikohteet

Tuottamisprosesseina tarkastellaan TerveysNetin toimintamuotoja ja tuotoksia. Keskeisiksi arvioinnin kohteiksi on valittu yhteistyö, yhteinen opetus ja TerveysNetin tiedotus ja markkinointi. Tässä luvussa pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

Yhteistyö

- Millaisia ovat TerveysNetin yhteistyömuodot? Miten yhteistyötä toteutetaan ja millaisia ovat yhteistyön tulokset?

Yhteinen opetus

- Kuinka paljon ja millaista yhteistä opetusta verkostossa toteutetaan?

Tiedotus ja markkinointi

- Miten verkoston toiminnasta tiedotetaan? Miten TerveysNetiä markkinoidaan? Kuinka tunnettu verkosto ja sen toiminta on laitoksilla?

Yhteistyö

Yhteistyö tapahtuu pääasiassa laitosten edustajista koostuvissa työryhmissä. Arviointiraportin tekohetkellä verkostossa toimii kaksi yhteisten opintojen suunnitteluryhmää. Syksyllä 2004 aloitti toimintansa *laadulliset tutkimusmenetelmät terveystieteissä* -työryhmä, jonka tehtävä on suunnitella yhteinen menetelmäopintojen opintojakso. Ryhmä on kokoontunut viisi kertaa kesäkuuhun 2005 mennessä. Laadullisten tutkimusmenetelmien ensimmäinen yhteisesti suunniteltu opintojakso järjestettäneen keväällä 2006. *Johdattamisopintojen* työryhmä perustettiin keväällä 2005, jolloin se kokoontui ensimmäisen kerran. Ryhmän tehtävänä on moniammatillisten, yhteisten johtamisen opintojen suunnittelu ja toteutus.

Suunnitteluryhmä perustettiin vuonna 2004 yhdistämällä kaksi aikaisemmin toiminutta työryhmää (inno- ja sisältöryhmät). Suunnitteluryhmä on kahdeksanjäseninen. Sen tehtävänä on syysseminaarin sisällön suunnittelu, verkko-opintojaksojen kehittäminen, jatkorahoituksen miettiminen sekä laatu järjestelmän kehittäminen verkko-opintojaksoihin. Suunnitteluryhmä kokoontui vuoden 2004 aikana neljä kertaa, vuoden 2005 keväällä kaksi kertaa ja syksyllä 2005 kerran. *Arviointiryhmään* kuuluu seitsemän jäsentä ja

sen tehtävä on verkoston toiminnan arviointi. Ryhmä kokoontui ensimmäisen kerran vuonna 2005, jolloin TerveysNetin toiminnan arvioinnista päätettiin.

Kerran vuodessa, perinteisesti syksyisin, verkostossa järjestetään jäsenten välinen verkostoseminaari. Seminaareja on järjestetty vuodesta 2002 lähtien. Ensimmäinen verkostoseminaari järjestettiin Tampereella ja sen aiheena oli verkoston esittäytyminen, yhteistyömuodot ja sisällöt. Seminaarissa mukana oli 34 osallistujaa. Toinen yhteinen seminaari järjestettiin vuonna 2003 Kuopiossa teemalla yhteiset haasteet ja tulevaisuus. Osallistujia seminaarissa oli 65. Vuoden 2004 seminaari järjestettiin Jyväskylässä ja sen aiheena olivat sopimukset verkostoissa, virtuaaliyliopiston toiminta ja tulevaisuus. Seminaarissa mukana oli 35 osallistujaa. Vuoden 2005 syksyllä verkostoseminaari järjestettiin Turussa, jolloin teemana olivat moniammatilliset johtamisen opinnot. Osallistujia seminaarissa oli 67.

Yhteistyön *tuloksena* on tuotettu yhteisiä selvityksiä, kannanottoja, lausuntoja ja raportteja. Vuonna 2002 verkosto otti kantaa kansalliseen terveysprojektiin hyväksilukemiskäytännöistä, sekä laati kannanoton tulosojaustöryhmän raporttiin. Vuonna 2003 valmistui raportti hyväksilukemiskäytäntöjen selkiyttämiseksi, sekä huippuosaamista terveystieteissä raportin ensimmäinen versio. Vuonna 2004 valmistui kaksi selvitystä terveystieteiden maisterin tutkinnosta, yhteiset ohjeet opintojakson suunnittelua ja arviointia varten muodostettiin ja yhteinen kannanotto Suomen virtuaaliyliopiston strategiaan toisten virtuaaliyliopistohankkeiden kanssa laadittiin. Alkuvuonna 2005 valmistui lausunto opetusministeriön sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutuksen työryhmän muistioon, selvitys ylioppilaspohjaisista terveystieteen aloista ja opiskelijoista sekä kirjelmä opetusministeriölle yliopistoverkoston turvaamiseksi tulevaisuudessa.

Arvioinnin aikana annetuissa palautteissa henkilöstö, koordinaattorit ja laitosten johtajat mainitsivat usein TerveysNetin tuomana hyötynä yhteistyön lisääntymisen ja sitä kautta lisääntyneen tiedon ja tuntemuksen muista terveystieteistä opettavista laitoksista. Yhteistyön koettiin myös vakiintuneen ja luottamuksen yhteistyön jatkumiseen syntyneen. Keskusteluyhteyksien koettiin lisääntyneen eri tieteenalojen välillä. Synä yhteistyön onnistumiselle mainittiin muun muassa ihmisten halu

ja tarve yhteistyölle, suunnitelmallisuus toiminnassa, työryhmien toiminta sekä positiivinen asenne ja hyvä yhteishenki. TerveysNetin koettiin toimineen foorumina, joka on yhdistänyt eri laitoksia.

Yhteistyön ongelmana usein mainittiin se, ettei kaikkia verkoston laitoksia ole saatu mukaan toimintaan. Joissakin vastauksissa ongelmia nähtiin olevan myös toimijoiden asenteissa ja suhtautumisessa TerveysNetiin. Tällöin viitattiin muun muassa siihen, ettei kaikilla osapuolilla ole välttämättä halukkuutta antaa omaa asiantuntemustaan muiden käyttöön. Ongelmaksi mainittiin myös se, että TerveysNetin toiminta nähdään usein erilliseksi ja ulkopuoliseksi saarekkeeksi perusyliopiston toiminnassa, jolloin yhteistyö ei pääse muodostumaan luonnolliseksi osaksi toimintaa ja normaalia päätöksentekoa.

Useissa vastauksissa toivottiin yhteistyön laajenevan tulevaisuudessa yhteisen opetuksen lisäksi myös tutkimuksen ja jatko-opintojen alueelle. Eräissä vastauksissa ehdotettiin eri laitosten tutkimuskohteiden kartoittamista ja esittelyä muille, jolloin yhteistyö tällä alueella voisi käynnistyä. Myös opintovierailuja ja opettajavaihtoa toivottiin.

Yhteinen opetus

Yhteinen opetus verkostossa aloitettiin syksyllä 2002, kun TerveysNetin ensimmäinen yhteisesti suunniteltu opintojakso, ”Terveydenhuollon ja terveyden edistämisen etiikka”, järjestettiin. Syksyn 2002 jälkeen kurssi on järjestetty joka vuosi syksyisin ja järjestetään vuonna 2005 neljännen kerran. Kurssin vastuulaitoksena toimii koordinaatiolaitos. Yhteisen kurssin lisäksi TerveysNetissä on ollut tarjolla seitsemän laitosten itsenäisesti suunnittelemaa opintojaksoa. Kaikkiaan syksyn 2002 ja kevään 2005 välisenä aikana erilaisia opintojaksoja on tarjottu 12 kertaa. Tarjotut opintojaksot ja niiden järjestäjät on esitetty taulukossa 2.

Terveydenhuollon ja terveyden edistämisen etiikka on arvioinnin tekohetkeen mennessä ainoa TerveysNetin yhteisesti suunnittelema opintojakso. Tulevaisuudessa yhteisesti suunnitellut opintojaksot lisääntyvät: Laadullisten tutkimusmenetelmien opintojakso järjestettäneen keväällä 2006 ja lisäksi suunnitteilla on kolmas yhteistyöhanke liittyen johtamisen opintoihin.

Taulukko 2. Verkostossa tarjotut kurssit syksy 2002–kevät 2005

Yliopisto	Laitos	Opintojakso [lyhenne]	Laajuus	Järjestetty
OY	Hoitotieteen ja terveyshallinnon	Terveystieteiden ja terveyden edistämisen etiikka [TTE] (yhteistyöhanke)	3 ov	slk 2002 slk 2003
TaY	Hoitotieteen	Kehittyminen johtajaksi terveydenhuollossa [KJT]	3 ov	klk 2005 klk 2004
		Terveystieteiden ja terveyden edistämisen etiikka (yhteistyöhanke)	3 ov	slk 2004
	Terveystieteen	Health values, media publicity and citizens [HMC]	3 ov	slk 2004
		Terveysarvot, julkisuus ja kansalaiset [TJK]	3 ov	klk 2005
KuY	Fysiologian	Ergonomia ja minä [EM] (yhdessä Tampereen kanssa)	2 ov	slk 2004
	Hoitotieteen	Johdatus sosiaali- ja terveydenhuollon tietotekniikkaan [STT]	3 ov	slk 2003
		Tietokoneavusteinen terveysopetus ja -ohjaus [TT]	3 ov	klk 2004
	Kansanterveystieteen ja yleislääketieteen	–	–	–
	Terveystieteiden ja – talouden	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmät [STP]	2 ov	slk 2003 slk 2004
	Kliinisen ravitsemustieteen	–	–	–
JY	Terveystieteiden	–	–	–
TY	Hoitotieteen	–	–	–
ÅA	Institutionen för vårdvetenskap	–	–	–

Yhteisesti suunnitellun opintojakson lisäksi viisi verkoston 11 laitoksesta on tarjonnut TerveysNetissä itsenäisesti suunnittelemaan opintojaksoja. Jaksot ovat käsitelleet terveysarvoja kansalaisten elämässä, ergonomiaa, tietotekniikkaa terveydenhuollossa sekä terveydenhuollon palvelujärjestelmiä. Opintojaksoista kuusi on ollut suomenkielisiä ja yksi englanninkielinen. Syksyllä 2005 opetustarjonta lisääntyy, kun Åbo Akademin Institutionen för Vårdvetenskap järjestää opintojakson ”Transkulttuurinen hoito / Transkulturell vård”. TerveysNetissä järjestettävien opintojaksojen *valinnassa* pyritään siihen, että opetettava aihe kiinnostaa ja palvelee mahdollisimman laajasti verkoston eri laitosten opiskelijoita. Myös englanninkieliseen opetukseen kannustetaan. Edellytyksenä opintojakson hyväksymis-

selle on lisäksi tuotantohinnan kohtuullisuus.

Kaikissa TerveysNetissä järjestetyissä opintojaksoissa valtaosa opetuksesta on tapahtunut *verkkoympäristössä*. Verkko-opetuksessa on käytetty Optima, WebCT tai Moodle oppimisympäristöjä. Opetusmenetelminä kursseilla on käytetty videoluentoja ja -neuvotteluja, verkkokeskusteluja, sekä yksilö- ja ryhmätehtäviä verkossa. Noin puolessa opintojaksoista on järjestetty verkko-opetuksen lisäksi lähiopetusta. Opintojaksot ovat kestäneet keskimäärin kolmesta neljään kuukautta.

Arvioinnin aikana annetuissa palautteissa opintojaksoihin oltiin yleisesti tyytyväisiä ja opetustarjonnan koettiin monipuolistuneen TerveysNetin myötä. Opetustarjonnan hyödyiksi mainittiin lisäksi etiikan

kurssien myötä lisääntynyt eettisten näkökulmien pohdinta terveystieteissä. Myönteisenä pidettiin kokemuksen lisääntymistä verkko-opettamisesta ja -opiskelusta.

Useissa vastauksissa esille nostettiin kurssitarjonnan hyödyntämiseen liittyviä ongelmia. Toistaiseksi periaatteena on ollut, että kurssien tulee sopia yhtä hyvin kaikille jäsenlaitoksille. Niinpä tarjotut kurssit ovat sijoittuneet pääasiassa vapaasti valittaviin opintoihin ja hyvin vähäisessä määrin korvanneet laitosten pakollista opetustarjontaa, jolloin opetustarve ja pakollisten opintojen järjestämiseen käytettyjen resurssien määrä ei ole vähentynyt. Myös kurssien sisällyttämistä opetussuunnitelmiin pidettiin joissakin vastauksissa ongelmallisena. Tulevaisuudessa järjestettäviin laadullisten menetelmien ja johtamisen kursseihin suhtauduttiin kuitenkin toiveikkaasti ja niiden myötä opetustarjonnan hyödyntämisen uskottiin parantuvan.

Opintojaksojen käytännön järjestelyt koettiin joissakin palautteissa ongelmallisiksi, ongelmia liittyi opintojaksojen koordinointiin, opiskelijoiden informointiin ja aikatauluihin sekä kurssien sisällöntuottajien sitoutumiseen ja luotettavuuteen. Ruotsinkieliset TerveysNetin jäsenet kokivat suomenkielisten kurssien hyödyntämisen ongelmallisena.

Palautteissa toivottiin opintojaksojen tarjonnassa nykyistä parempaa jatkuvuutta ja pysyvyyttä, myös yhtenäisen oppimisympäristön käyttöönottoa ehdotettiin. Opintojaksojen sisällön ja soveltuvuuden jatkuvan ja kriittisen arvioinnin tärkeyttä korostettiin. Henkilöstön haastattelutilaisuudessa esille nousivat tekijänoikeuskysymykset. Yhteistä keskustelua ja ennististä parempaa tiedottamista näistä asioista toivottiin jatkossa.

Hyvin keskeinen haaste yhteisen opetuksen järjestämisessä on verkostoon kuuluvien laitosten suuri määrä ja niissä opetettujen terveystieteen oppialojen erilaisuus. Tämä aiheuttaa ongelmia opintojaksojen yhteisten sisältöjen löytämisessä sekä tasapainon löytämisessä erityisten ja yleisten kysymysten välillä. Terveystieteiden oppialojen erilaisuus jakaa mielipiteitä TerveysNetin jatkosta hyvin voimakkaasti kahteen suuntaan. Toisissa palautteissa TerveysNetiä pidettiin tärkeänä yhdistävänä tekijänä erilaisten tieteenalojen välillä ja toivottiin pyrkimystä esimerkiksi ”yleiseen kurssiin terveyden synnystä, väestöterveyden keskei-

sistä piirteistä tai vastaavista, joka olisi kaikille aloille tärkeä ja loisi yhteistä ymmärrystä kaikille terveystieteiden tutkinnon suorittaneille.” Toisissa palautteissa yhteistyön jatkamista nykyisessä muodossa ei pidetty järkevänä vaan yhteisten kiinnostuksen kohteiden mukaista eriytymistä pienemmiksi verkostoiksi kannatettiin. Esimerkiksi eräässä kommentissa todettiin näin: ”Minusta TerveysNetiä ei sen nykymuodossa kannata jatkaa vaan eri oppialojen tulisi rakentaa omat verkostonsa. Ei kannata ajatella olevansa ”yhtä jos ei kerran ole.”

Tiedotus ja markkinointi

TerveysNetin tiedottamisesta ja markkinoinnista vastaa pääasiallisesti verkoston koordinaattori. Yhdyshenkilöverkoston ja vuosittain järjestettävien syysseminaarien yhtenä tehtävänä on myös verkoston tapahtumista ja toiminnasta tiedottaminen. TerveysNetin tiedotuksessa keskeisessä asemassa on Terveysnet.fi -sivusto. Sivusto avattiin vuonna 2002 ja se sisältää yleistä tietoa verkostosta, sen työryhmistä, opetustarjonnasta, ajankohtaisista asioista sekä yhteystietoja ja linkkejä muille sivustoille. Sivuston tunnettavuutta on vaikea arvioida, koska kävijämääristä ei ole saatavilla tietoa.

Muita TerveysNetin käyttämiä tiedotuskanavia ovat henkilökunnan ja opiskelijoiden sähköpostilistat, joilla tiedotetaan verkoston tapahtumista ja opetustarjonnasta. TerveysNetillä on käytössään myös esittelykalvot, esitteet ja posterit, jotka on jaettu jäsenlaitoksille. Vuonna 2004 järjestettiin neljä laitospäiväilua, joiden aikana TerveysNet esittäytyi Jyväskylän, Kuopion, Turun ja Vaasan yliopistoissa. Verkoston ulkopuolelle toiminnasta on tiedotettu lehtiartikkelilla (Korkeakoulutieto 2/2002), esityksillä kansallisissa seminaareissa (Virtuaaliyliopistopäivät 2004 ja 2005, VIII Kansallinen hoitotieteellinen konferenssi 2004) ja kansainvälisessä seminaarissa (ASPHER -konferenssi 2004), lisäksi verkosto esittäytyi opetusministeriölle vuonna 2002.

Henkilökunnan sähköpostilistoille lähetetyn kyselyn vastausten perusteella TerveysNetin henkilöstö on hyvin heterogeenista verkoston tuntemuksen ja siihen sitoutumisen suhteen. Tietämyksen suhteen laitosten henkilöstö voidaan karkeasti jakaa neljään ryhmään

1) ei ole koskaan kuullut TerveysNetistä 2) on kuullut nimen, muttei ole hankkinut lisää tietoa 3) tuntee TerveysNetin, mutta ei ole osallistunut toimintaan 4) tuntee verkoston ja osallistuu sen toimintaan. Sitä, missä suhteessa henkilöstö jakaantuu näihin luokkiin, ei tämän arvioinnin tietojen perusteella voida määrittää. Palautteiden perusteella ryhmään neljä kuuluvia aktiivisia toimijoita koetaan kuitenkin olevan liian vähän.

Haastatteluissa ja kyselyissä saaduissa palautteissa tiedonvälityksen mainittiin parantuneen vuosien mittaan, mutta parannettavaa koettiin edelleen olevan. Syysseminaareja ja yhdyshenkilöverkoston perustamista pidettiin hyödyllisinä ja niiden koettiin lisänneen tietoisuutta verkoston toiminnasta. Kuitenkin suuri osa vastaajista toivoi lisää tiedotusta ja parempaa markkinointia.

Tiedotukseen liittyviä kehittämisideoita annettiin muun muassa TerveysNet.fi -sivustoa koskien. Sivuilta toivottiin enemmän tietoa opintojaksoista ja niiden sisällöistä, lisää hyödyllisiä linkkejä sekä tietoa kansallisista ja kansainvälisistä seminaareista ja tapahtumista. TerveysNetin parempaa markkinointia opiskelijoille toivottiin ja esimerkiksi yleisinfon järjestämistä TerveysNetistä uusille opiskelijoille ehdotettiin. Tiedon saatavuuden helppous tuli esille tärkeänä asiana henkilökunnalle tehdyissä sähköpostikyselyissä. Monet vastaajat toivoivat muun muassa suoria linkkejä sivustolle sekä suoraa tiedotusta sähköpostin kautta.

6 Vastaanotto- prosessin arviointia

Keskeiset arviointikohteet

Vastaanotto-prosessien näkökulmasta tarkastellaan verkoston opiskelijoiden kokemuksia verkko-opiskelusta ja verkostoitumisesta. Tässä luvussa pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

TerveysNet -opiskelijat

- Kuinka paljon opiskelijoita osallistuu TerveysNetin kursseille? Miltä laitoksilta opiskelijat tulevat?

Opiskelijoiden kokemukset

- Millaisia ovat jäsenlaitosten opiskelijoiden kokemukset TerveysNetin opintojaksoista ja TerveysNetistä?

TerveysNet -opiskelijat

TerveysNetin opiskelijoihin kuuluvat perustutkinto- ja jatko-opiskelijat. Toistaiseksi opetustarjontaa on ollut ainoastaan perustutkinto-opiskelijoille. TerveysNetiin kuuluvista laitoksista opiskelijamäärältään on suurin Jyväskylän yliopiston terveystieteiden laitos, jossa on lähes 500 terveystieteiden perustutkinto-opiskelijaa. Laitoksista pienimpiä opiskelijamääriltään ovat Kuopion yliopiston kansanterveystieteen ja yleislääketieteen laitos, fysiologian laitos sekä Tampereen yliopiston kansanterveystieteen laitos, joissa kaikissa on alle sata perustutkinto-opiskelijaa. TerveysNetiin kuuluvien laitosten opiskelijamäärät on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. TerveysNetin perustutkinto-opiskelijat laitoksittain vuonna 2005 sekä osallistumiset TerveysNetin opintojaksoille

Yliopisto	Laitos	Perustutkinto- opiskelijoita 2005	Kursseille osallistuneita 2002–2003	Kursseille osallistuneita 2004–2005
OY	Hoitotieteen ja terveyshallinnon	200	55	42
TaY	Hoitotieteen	286	77	114
	Terveystieteen	69		12
KY	Fysiologian	80	127	0
	Hoitotieteen	307		76
	Kansanterveystieteen ja yleislääketieteen	50		6
	Terveyshallinnon ja – talouden	320		14
	Kliinisen ravitsemustieteen	110		1
JY	Terveystieteiden	461	22	28
TY	Hoitotieteen	220	11	18
ÅA	Institutionen för vårdvetenskap	125	13	3
Yhteensä		2 228	305	314

Taulukossa 3 näkyvät lisäksi opiskelijoiden osallistumiset TerveysNetin järjestämille opintojaksoille. Kaikkiaan osallistumisia jaksolle on syksystä 2002 kevääseen 2005 mennessä ollut noin kuusisataa. Huomioitavaa kuitenkin on, että taulukon luvut eivät ole vertailtavissa keskenään. Toiminnan alkuvuosilta 2002–2003 ei ole saatavilla laitoskohtaisia tietoja opiskelijamääristä ja lisäksi alkuvuosien opiskelijamääriä kuvaavat luvut kertovat ilmoittautuneiden opiskelijoiden lukumäärän, mutta eivät jaksojen suorittaneiden määrää. Kevästä 2004 kevääseen 2005 on saatavilla myös laitoskohtaisia tietoja opiskelijamääristä. Näiden vuosien luvut kertovat opin-

tojaksojen suorittaneiden opiskelijoiden lukumäärän.

Vuosina 2002–2003 TerveysNetin opintojaksoille ilmoittautui hieman yli kolmesataa opiskelijaa. Eniten opiskelijoita opintojaksoille ilmoittautui ensimmäisinä vuosina Kuopion yliopistosta ja vähiten Turun yliopistosta. Viime vuosina 2004–2005 opintojaksoille on ollut eniten osallistujia Tampereen yliopiston hoitotieteen laitokselta, noin 36 prosenttia kaikista TerveysNet opiskelijoista. Toiseksi eniten opiskelijoita on ollut Kuopion yliopiston hoitotieteen laitokselta, noin 24 prosenttia. Seitsemällä verkoston laitoksista on ollut alle 20 TerveysNet -opiskelijaa.

Taulukossa 4 yliopistojen ja laitosten opintojaksoille osallistumiset on eritelty opintojaksokohtaisesti. Opintojaksosta riippuen ilmoittautuneiden tai suorittaneiden opiskelijoiden määrät ovat vaihdelleet 11–117 välillä.

Yhteistyönä suunnitellulle ”Terveystieteiden ja terveyden edistämisen etiikka” -opintojaksolle (TTE) ilmoittautui sen ensimmäisenä järjestämisvuonna 54 opiskelijaa. Seuraavana vuonna 2003 opiskelijamäärä yli kaksinkertaistui, johtuen Tampereen ja Kuopion yliopistojen huomattavasti lisääntyneistä osallistujamääristä. Vuonna 2004 opintojakson osallistujamäärät laskivat edellisvuoden tasosta kaikissa muissa paitsi Jyväskylän terveystieteiden ja Turun hoitotieteen laitoksilla. Opintojakson suoritti tuolloin 66 opiskelijaa.

Vähiten opiskelijoita on osallistunut opintojaksolle ”Health Values, Media Publicity and Citizens” (MC).

Tämä on TerveysNetin ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa englanninkielellä järjestetty opintojakso. Jaksolle osallistuneet opiskelijat olivat pääasiassa ulkomaalaisia vaihto-opiskelijoita, mutta mukana oli myös muutamia suomalaisia opiskelijoita. Osallistujia opintojaksolle tuli viideltä TerveysNetin jäsenlaitokselta.

Vuodesta 2004 eteenpäin opintojaksoista on saatavilla laitoskohtaista tietoa, joka mahdollistaa tarkastelun myös opintojakson järjestäjälaitoksen näkökulmasta. Esimerkiksi Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksen järjestämälle ”Kehittyminen johtajaksi terveydenhuollossa” -opintojaksolle (KJT) osallistui keväällä 2005 yhteensä 46 opiskelijaa, joista 30 oli laitoksen omia opiskelijoita. Toisessa ääripäässä on esimerkiksi Kuopion yliopiston fysiologian laitoksen järjestämä ”Ergonomia ja minä” -opintojakso, jolle osallistui 27 opiskelijaa, joista yksikään ei ollut laitoksen oma opiskelija.

Taulukko 4. TerveysNet -opintojaksoille osallistumiset syyskuu 2002–keuhku 2005.

(opintojakson järjestäjälaitos korostettu sinisellä)

	Laitos	Osallistujat: opintojakso* ja vuosi											
		TTE 02	TTE 03	TTE 04	STT 03	KJT 04	KJT 05	STP 03	STP 04	TT 04	EM 04	MC 04	TJK 05
OY	Hoitotieteen ja terveyshallinnon	10	13	4	22	8	0	10	5	12	11	1	1
TaY	Hoitotieteen	6	60	41	6	27	30	5	3	3	0	1	9
	Terveystieteen			0		3	2		0	1	1	2	3
KY	Fysiologian			0		0	0		0	0	0	0	0
	Hoitotieteen			9		35	4		4	11	3	6	3
	Kansanterveys- tieteen ja yleislääketieteen	19	38	0	58	0	1	12	1	0	3	0	1
	Terveyshallinnon ja -talouden			0		2	0		1	0	3	0	8
	Kliinisen ravitsemustieteen			0		0	0		0	0	0	1	0
JY	Terveystieteiden	8	3	5	3	1	8	7	3	0	4	0	7
TY	Hoitotieteen	5	2	7	4	4	0	0	0	4	1	0	2
ÅA	Institutionen för vårdvetenskap	6	1	0	5	0	1	1	0	0	1	0	1
Yhteensä		54	117	66	98	80	46	35	17	31	27	11	35

* Lyhenteiden selitykset ja opintojaksojen tiedot taulukossa 2

Laitos- ja opintojaksokohtaisia osallistujamääriä tarkasteltaessa voidaan havaita, ettei yhdellekään opintojaksolle ole osallistunut opiskelijoita kaikista verkoston laitoksista. Yleisimmin opintojaksoille osallistuu opiskelijoita 5–7 verkoston laitokselta. Tasaisimmin osallistujia on ollut ”Terveysarvot, julkisuus ja kansalaiset” -opintojaksolla (TJK), jolle osallistui opiskelijoita verkoston yhdeksältä laitokselta. Kuopion yliopiston hoitotieteen laitos on ainoa, jolta on ollut osallistujia kaikilla vuoden 2004 jälkeen järjestetyillä TerveysNet -opintojaksoilla.

Opiskelijoiden vähäinen osallistuminen opintojaksoille koettiin ongelmaksi joillakin kyselyihin vastanneilla laitoksilla. Muun muassa kurssien markkinointia toivottiin lisäävän. Joillakin laitoksilla opiskelijamäärien vähyyden syyksi ilmoitettiin kurssien valinnaisuus. Opiskelijoilla ei tässä tapauksessa ole joko kiinnostusta kurssin aihetta kohtaan tai uusille valinnaisille opinnoille ei ole tarvetta.

Opiskelijoiden kokemukset

TerveysNetin opintojaksoista pyydetään opiskelijoilta palautetta lomakkeella, joka täytetään verkossa opintojakson päätyttyä. Yhteiset arviointilomakkeet otettiin käyttöön vuonna 2004. Palautetta opiskelijoilta pyydetään opintojakson sisältöön ja omaan oppimisprosessiin liittyen, lisäksi opiskelijaa pyydetään arvioimaan oppimista edistäviä ja estäviä tekijöitä (liite 8). TerveysNet -koordinaattori laatii palautelomakkeista koosteita, jotka toimivat perustana opintojaksojen kehittämiseksi.

Tämän luvun oppimiskokemusten arvioinnissa käytettiin opiskelijapalautteiden koosteita viideltä vuosina 2004–2005 järjestetyltä TerveysNet -opintojaksolta. Jaksot olivat ”Kehittyminen johtajaksi terveydenhuollossa”, ”Ergonomia ja minä”, ”Terveysarvot, julkisuus ja kansalaiset” sekä ”Terveydenhuollon ja terveyden edistämisen etiikka”. Yhteensä opintojaksojen palautelomakkeiden kysymyksiin vastasi 166 opiskelijaa. Lisäksi käytettävissä oli kaksi opettajien tekemää yhteenvedoa opintojaksopalautteista, joissa vastaajina oli 41 opiskelijaa. Arvioitavina olleille opintojaksoille osallistui kaikkiaan 259 opiskelijaa.

Opintojaksojen sisältöön, oppimistehtäviin ja oppimateriaaliin opiskelijat olivat pääsääntöisesti tyy-

tyväisiä. Palautetta antaneista opiskelijoista 92 % oli täysin tai osittain samaa mieltä väitteen ”oppimateriaalin löytäminen oli helppoa” kanssa. Laaditut oppimistehtävät soveltuivat hyvin tai melko hyvin jaksolle 91 %:n mielestä. Oppimateriaalin valinnan koki hyvin tai melko hyvin onnistuneeksi 90 % vastaajista.

Omaa oppimisprosessia arvioitaessa suurin osa vastaajista koki verkkokeskustelujen edistävän omaa oppimistaan. Vastaajista 92 % oli täysin tai osittain samaa mieltä väitteen kanssa. Opiskelijat kokivat myös kurssin alussa asettamiensa tavoitteiden täyttyneen jakson aikana. Vastaajista 83 % totesi kurssin vastanneen hyvin tai erittäin hyvin opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Vastaajista 4 % totesi asettamiensa tavoitteiden toteutuneen huonosti tai erittäin huonosti. Väitteen ”pystyn hyödyntämään opintojakson aikana oppimiani tietoja myöhemmin” kanssa täysin tai osittain samaa mieltä oli 95 % vastaajista. Kysyttäessä ohjaajalta saadun oppimista tukevan palautteen riittävyttä 76 % vastaajista oli täysin tai osittain samaa mieltä, että palaute oli riittävää. Vastaajista 4 % ei osannut sanoa ja 20 % oli osittain tai täysin eri mieltä väitteen kanssa.

Palautelomakkeissa opiskelijoilta pyydettiin lisäksi palautetta tekijöistä, jotka estivät ja edistivät oppimista opintojaksolla. Taulukkoon 5 on koottu opiskelijoiden mainitsemia oppimista edistäviä ja estäviä tekijöitä.

Annetuissa palautteissa opiskelijat olivat tyytyväisiä verkko-opintojaksojen oppimismateriaaleihin, niiden monipuolisuuteen, helppoon saatavuuteen Internetin avulla, sekä materiaalien ajantasaisuuteen ja tuoreuteen. Ongelmiksi materiaalien suhteen koettiin Internetin mahdollisuuksien huono hyödyntäminen tai materiaalien saamisen vaikeus. Erään opintojakson oppimismateriaalien englanninkielisyys koettiin oppimista vaikeuttavaksi tekijäksi.

Verkkokeskusteluissa oppimista edistäviksi tekijöiksi koettiin oma ja muiden aktiivisuus, vastaavasti estävinä tekijöinä mainittiin passiivisuus keskustelussa ja keskustelun tyrehtyminen. Keskusteluryhmän koon sopivuutta pidettiin tärkeänä. Liian suuressa ryhmässä keskustelut kasvoivat liian laajoiksi ja vaikeasti seurattaviksi. Toisaalta liian pienessä ryhmässä keskustelu saattoi jäädä liian suppeaksi tai tyrehtyä kokonaan. Verkkokeskustelujen myönteisinä puolina mainittiin tasa-arvoisuus viestinnässä, jolloin jokaisella

oli samanlaiset mahdollisuudet mielipiteen ilmaisuun. Samoin mahdollisuutta miettiä vastauksiaan rauhassa pidettiin hyvänä. Toisaalta tieteellisen ja vapaan keskustelun yhdistäminen sekä lyhyesti ja ytimekkäästi vastaaminen koettiin haasteelliseksi. Erityisen tärkeänä pidettiin tutoreiden osallistumista verkkokeskusteluun, palautteen antamista ja keskustelun ohjausta tarvittaessa. Opiskelijat toivoivat, että keskustelualueisiin ja -aiheisiin kiinnitettäisiin riittävästi huomiota jo suunnitteluvaiheessa.

Kurssien rakenteeseen liittyvistä asioista oppimista edistävinä pidettiin selkeää rakennetta, hyvää ohjeistusta, selvää ja ajoissa annettua aikataulua sekä mielenkiintoisia ja vaihtelevia oppimistehtäviä. Puutteellinen ohjeistus ja aikatauluongelmat koettiin oppimista vaikeuttavana. Verkossa olevaa oppimisympäristöä pidettiin joustavana ja monipuolisena, erityisesti Moodle sai kiitosta. Ongelmia oppimisympäristössä aiheuttivat tekniset ongelmat ja tekstin lukeminen näytöltä. Toisissa palautteissa pienryhmätapaamisia pidettiin oppimista tukevinä, toisissa toivottiin lähitapaamisten poistamista verkkokursseilta kokonaan.

Opettajien ja tutorien työskentely verkko-opintojaksoilla sai paljon palautetta. Erityisen usein toivottiin lisää ohjausta, tukea, palautetta ja kannustusta. Tässä suhteessa kaikissa opintojaksoissa oli opiskelijoiden mielestä parantamisen varaa. Yhteisten pelisääntöjen sopimista tutoreiden välille pidettiin tärkeänä, samoin toivottiin opiskelijoiden tasa-arvoista kohtelua ja puuttumista ”vapaamatkustajiin”. Muilta opiskelijoilta saatu vertaistuki- ja palaute, sekä uusien näkökulmien lisääntyminen koettiin myönteisinä. Joissain palautteissa toivottiin lisäkontaktia muihin opiskelijoihin esimerkiksi parityöskentelyn muodossa.

Arvioinnin aikana järjestetyssä haastattelutilaisuudessa opiskelijoiden edustajat toivat esiin TerveysNetin kurssitarjontaan liittyviä toivomuksia. Lisää perusopintoja tukevia opintojaksoja, opintojaksojen monitieteisyyden lisäämistä, kurssivalikoiman lisäämistä sekä opintojaksojen parempaa tiedottamista ja markkinointia toivottiin. Opiskelijat toivoivat lisäksi oppimismateriaalien ja linkkien lisäämistä esimerkiksi TerveysNetin Internet -sivuille, jossa niitä voisi hyödyntää myös opintojaksojen ulkopuolella.

Taulukko 5. Oppimista edistäviä ja estäviä tekijöitä opiskelijoilta saatujen palautteiden mukaan.

Oppimista edistävät tekijät		Oppimista estävät tekijät	
Oppimateriaali			
<ul style="list-style-type: none"> - Monipuolisuus ja runsaus - Helppo saatavuus Internetin avulla - Ajankohtaisuus ja tuoreus		<ul style="list-style-type: none"> - Vaikea saatavuus - Internetin mahdollisuuksien vähäinen hyödyntäminen - Englanninkielinen materiaali koettiin vaikeaksi	
Verkkokeskustelut			
<ul style="list-style-type: none"> - Oma ja muiden aktiivisuus - Tutorin mukanaolo, keskustelun ohjaus ja väliintulo tarvittaessa - Tasa-arvoisuus viestinnässä, kaikilla mahdollisuus saada äänensä kuuluviin - Vastauksia voi rauhassa miettiä, voi palata niihin myöhemmin		<ul style="list-style-type: none"> - Oma ja muiden passiivisuus, keskustelun tyrehtyminen - Liian suuri tai pieni ryhmä - Liian pitkät kommentit ja laajat keskustelut - Ohjauksen ja tutoroinnin puute - Tieteellisen ja vapaan keskustelun yhdistäminen sekä lyhyesti vastaaminen vaatii harjoittelua	
Rakenne			
<ul style="list-style-type: none"> - Kurssin selkeä rakenne ja ohjeistus - Selkeä aikatauluttaminen, joka helpottaa opiskelijan ajankäytön suunnittelua - Mielenkiintoiset, erilaiset ja vaihtelevat tehtävät		<ul style="list-style-type: none"> - Puutteellinen ohjeistus - Epäselvät tehtäväksiannot - Liian pitkät tai lyhyet vastausajat	
Oppimisympäristö			
<ul style="list-style-type: none"> - Joustava opiskelu, ei sidottu aikaan ja paikkaan - Omaan tahtiin oppiminen ja eteneminen - Hyvät luennot - Monipuolisuus - Tutorryhmä, pienryhmätapaamiset - Moodle		<ul style="list-style-type: none"> - Lähitapaamiset - Tekniset ongelmat, tietokoneen käyttöön liittyvät ongelmat - Materiaalien ja keskustelujen lukeminen näytöltä on raskasta	
Opettajat, tutorit			
<ul style="list-style-type: none"> - Hyvä tutorointi, palaute, kannustus ja tuki kurssin ohjaajilta - Asiantunteva palautteen anto		<ul style="list-style-type: none"> - Huono tutorointi, ohjauksen puute - Palautteen vähäisyys	
Opiskelijat			
<ul style="list-style-type: none"> - Kollegiaalinen oppiminen, vertaistuki ja -palaute, toiset opiskelijat - Uusien näkökulmien oppiminen - Oma kiinnostus, motivaatio ja sitoutuminen		<ul style="list-style-type: none"> - Kiire ja ajanpuute	

7 Päätelmiä

Tavoitteiden toteutuminen

Tämän raportin ensimmäisessä luvussa TerveysNetille asetetut tavoitteet jaettiin neljään ryhmään: koulutukseen ja tutkimukseen, yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon, resurssien hallintaan sekä asemaan ja arvostukseen. Näiden neljän ryhmän sisältämät tavoitteet voidaan arvioinnin kannalta jakaa edelleen kolmeen tasoon. Osa tavoitteista on *abstrakteja* tavoitteita, joiden toteutumista tämän raportin puitteissa on vaikea arvioida. Tällaisia tavoitteita ovat koulutuksen, opetuksen ja tutkimuksen tason parantaminen, alan resursoinnin ja aseman kehittäminen sekä alan merkityksen vahvistaminen koulutusalakokonaisuutena. Suurin osa TerveysNetille asetetuista tavoitteista on *yleisen* tason tavoitteita, kuten uusien menetelmien luominen opetukseen ja oppimiseen, verkostopohjaisen opetuksen ja tutkimuksen vakiinnuttaminen, yhteisten koulutuspoliittisten tavoitteiden asettaminen, laitosten monipuolisten vahvuusalueiden ja tietovarantojen kehittäminen ja hyödyntäminen, kansainvälisen yhteistyön lisääminen, uusien yhteistyö- ja tiedonvaihtokäytäntöjen luominen, resurssien ja voimavarojen järkevä yhdistäminen, verkostopohjaisen opetuksen sekä alan osaamisen ja asiantuntemuksen vahvistaminen. Näiden tavoitteiden toteutumisen arvioiminen jää tässä raportissa myös melko yleiselle tasolle. Kolmatta tavoitteiden asettelun tasoa voidaan pitää *konkreettisena* tasona, jossa tavoitteet on tarkemmin rajattu. Tämän tason tavoitteita ovat kaikille yhteisten opintojaksojen tarjoaminen osittain tai kokonaan verkon kautta,

opetustarjonnan monipuolisuuden ja opiskelijoiden valintamahdollisuuksien lisääminen, yhteisen opetusmateriaalin luominen sekä yhteistyön tehostaminen ja vuoropuhelun lisääminen. Konkreettisen tason tavoitteiden toteutumista on mahdollista arvioida sekä määrällisesti että laadullisesti.

Koulutukseen ja tutkimukseen liittyvistä tavoitteista arvioinnin tulosten perusteella parhaiten ovat toteutuneet yhteisten opintojaksojen tarjoamisen ja opetustarjonnan monipuolistumisen tavoitteet. Opetustarjonnan on koettu monipuolistuneen ja valintamahdollisuuksien lisääntyneen TerveysNetin myötä. Yhteistä opetusta verkostossa on järjestetty vuodesta 2002 alkaen, jolloin järjestettiin ensimmäinen yhteisesti suunniteltu opintojakso. Sama jakso järjestetään syksyllä 2005 neljättä kertaa. Kaksi uutta yhteistä opintojaksoa on myös parhaillaan suunnitteilla. Yhden yhteisen opintojakson lisäksi TerveysNetissä on ollut tarjolla seitsemän laitosten itsenäisesti suunnittelemaa opintojaksoa. Opintojaksoja TerveysNetille on suunnitellut viisi laitosta yhdestätoista.

Yhteisen ja kaikkia kiinnostavan opetuksen toteuttamisessa koetaan olevan myös ongelmia. Suuren haasteen muodostavat terveystieteen oppialojen erilaisuus ja moninaisuus. Kaikki verkoston laitokset eivät koe pystyvänsä hyödyntämään tämän hetkistä opetustarjontaa, eikä TerveysNet -opetuksen asemaa opetussuunnitelmissa ole pystytty vakiinnuttamaan. Oppialojen moninaisuudesta ja erilaisuudesta johtuvat ongelmat jakavat mielipiteitä TerveysNetin jatkosta kahteen suuntaan. Osa verkoston jäsenistä pitää järkevämpänä jatkossa eriytymistä substanssialueiden mukaisesti pienemmiksi verkostoiksi. Toiset vastaavasti kannattavat laajan, kaikkia hyödyttävän verkoston ja yhteistä ymmärrystä luovan opintokokonaisuuden kehittämistä edelleen.

Verkostopohjaisen tutkimuksen vakiinnuttamiseen liittyvät tavoitteet eivät ole toistaiseksi toteutuneet, koska yhteistyö tutkimuksen alueella ei ole käynnistynyt. Tutkimusyhteistyön käynnistämistä jatkossa kuitenkin toivotaan monissa palautteissa.

Yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon liittyvistä tavoitteista yhteistyön ja vuoropuhelun lisäämisen tavoitteiden on koettu toteutuneen hyvin. Lähes kaikissa palautteissa mainittiin yhteistyön ja toisten alojen tuntemuksen lisääntyneen TerveysNetin myötä. Myös johtoryhmän,

työryhmien ja koordinaattoreiden toimintaa pidetään onnistuneena.

Uusien yhteistyömuotojen ja tiedonvaihtokäytäntöjen luomisen tavoitteet ovat toteutuneet osittain. Yhtäältä TerveysNet -toiminta jo itsessään on ollut luomassa uudenlaista yhteistyötä terveystieteitä opettavien laitosten välille. Toisaalta useissa henkilöstön kommentteissa toivottiin uusien yhteistyömuotojen kehittämistä ja yhteistyön laajentamista nykyisestä muodosta. Toistaiseksi yhteistyössä on pitkälti keskitytty opetustarjonnan kehittämiseen. Tämä näkyy selvästi myös arvioinnin aikana tehtyjen kyselyjen ja haastatteluiden vastauksissa. Monet vastaajat mielsivät TerveysNetin ainoastaan verkko-opetusta järjestäväksi tahoksi, eivätkä olleet tietoisia muista yhteistyön muodoista tai mahdollisuuksista.

Merkittäviä yhteistyöhön liittyviä ongelmia ovat laitosten eritasoinen sitoutuminen ja TerveysNetin toiminnan riittämätön integroituminen osaksi jäsenlaitosten normaalia toimintaa ja päätöksentekoa. Liian usein TerveysNet nähdään erilliseksi ja laitosten luonnollisen toiminnan ulkopuoliseksi saarekkeeksi. Riittämätön integroituminen näkyy muun muassa epätietoisuutena siitä, miten TerveysNetiä hyödynnetään, mihin sitoudutaan ja millä tavoin. TerveysNetin toimintastrategioita ja toimintaperiaatteita pidetään osin puutteellisina ja täsmentymättöminä. Sitoutumisen ja integroitumisen ongelmat näkyvät vastuukysymysten epäselvyytenä. Vastuu toiminnan onnistumisesta annetaan helposti toimijalle nimeltään TerveysNet, mutta samalla unohdetaan, että laitokset muodostavat TerveysNetin ja vastuu toiminnan onnistumisesta ja hyödyntämisestä on viime kädessä jokaisella laitoksella itsellään.

Tiedotuksen ja markkinoinnin mainitaan parantuneen vuosi vuodelta, mutta puutteita koetaan edelleen olevan runsaasti. Palautteissa tiedon helppoa saatavuutta pidetään tärkeänä ja esimerkiksi suoria linkkejä verkkosivuille sekä sähköpostilistojen kautta tiedottamista toivotaan lisää. Myös TerveysNet.fi -sivuston kehittämistä ja parempaa hyödyntämistä toivotaan. TerveysNetin markkinointia henkilöstölle ja opiskelijoille pidetään tärkeänä, jotta aktiivisten toimijoiden joukko lisääntyisi, sitoutuminen verkostoon paranisi ja opiskelijoiden tietoisuus opintojaksoista lisääntyisi. Laitoksilta toivotaan myös suurempaa vastuun otta-

mista tiedottamisesta ja markkinoinnista omalle henkilöstölle ja opiskelijoille.

Resurssien hallintaan liittyvänä tavoitteena TerveysNetin toimintasuunnitelmissa on mainittu resurssien ja voimavarojen järjestyksellinen yhdistäminen ja yhdelle laitokselle/oppiaineelle tätä kautta kohdistuvien resurssivaatimusten vähentäminen. Tämä tavoite ei ole toistaiseksi täysin toteutunut, koska useat laitokset kokevat TerveysNetin hyötyjen jääneen pieniksi. Verkko-opetus ei ole korvannut normaalia opetusta, joten opetustarve ja pakollisiin opintoihin kuuluvien resurssien tarve ei ole vähentynyt laitoksilla toivotulla tavalla. Resurssivaatimusten koetaan jopa lisääntyneen aktiivisesti verkostossa toimivien laitosten ja henkilöiden osalta. Myös yhteisesti suunniteltujen opintojaksojen koetaan vaativan runsaasti resursseja. Nämä ongelmat johtuvat osittain siitä, että TerveysNetissä aktiivisesti toimivien henkilöiden määrä on pieni.

Voimavarojen järjestyksellinen käyttö ja yhdistäminen nähdään kaikesta huolimatta keskeiseksi tavoiteltavaksi asiaksi TerveysNetin toiminnassa. Tavoitteen toteutumiselle tulevaisuudessa asetetaan kuitenkin tiettyjä ehtoja ja odotuksia. Näitä ovat esimerkiksi osapuolten tasapuolinen sitoutuminen, aktiivisten toimijoiden määrän lisääntyminen, opintojaksojen hyödynnettävyyden parantuminen sekä vastavuoroisuuden periaatteen toteutuminen. Näiden ehtojen toteutuessa opintojaksoja pystyttäisiin hyödyntämään opetussuunnitelmassa ja työt ja vastuut jakautuisivat tasapuolisesti laitosten kesken. Vastavuoroisuuden periaatteen toteutuessa kaikki laitokset tarjoaisivat verkostolle palvelujaan ja vastaavasti saisivat käyttöönsä muiden tarjoamia palveluja.

Opiskelijat näkevät TerveysNetin lähinnä opintojaksojen tarjoajana, eikä opiskelijoiden palautteissa otettu kantaa juuri muuhun verkoston toimintaan. Opiskelijoiden antamat arviot TerveysNetin opintojaksoista ovat hyviä ja suurin osa palautteista myönteisiä. Oppimista estäviksi tekijöiksi opiskelijat mainitsevat useimmin liian laajat ja sekavat verkkokeskustelut tai keskustelun tyrehtymisen, kurssin rakenteeseen liittyvät puutteet, tekniset ongelmat, sekä ohjauksen puutteen ja palautteen vähäisyyden. Eniten opintojaksoilla toivotaan opettajilta saadun palautteen ja ohjauksen lisäämistä.

Tulevaisuuden haasteet

Lähitulevaisuudessa TerveysNetin on ratkaistava merkittäviä verkoston toiminnan jatkamiseen liittyviä kysymyksiä. Tärkein kysymys on se, kuinka verkosto voi parhaiten olla hyödyksi jäsenlaitoksille ja auttaa niitä niiden perustoiminnassa. Arvioinnin aikana esille nousi muun muassa seuraavanlaisia kysymyksiä: Mikä on TerveysNetin olemassaolon tarkoitus? Ovatko verkostosta saatavat hyödyt sellaisia, jotka vaativat organisoitua verkostoitumista näin laajassa mittakaavassa? Jatketaanko toimintaa yhtenä suurena verkostona vai lähdetäänkö toiminnassa eriytymään kohti pienempiä verkostoja? Mitä sellaista yhteistoiminnalla saavutetaan, mitä muuten ei saavutettaisi? Mitkä yhteistyön muodot ovat keskeisiä tulevaisuudessa? Mitkä ovat ne seikat, jotka hyödyttävät eri terveystieteitä juuri TerveysNetin kautta? Ovatko laitokset valmiita aidosti sitoutumaan yhteiseen toimintaan jatkossa? Mitä sitoutuminen käytännössä tarkoittaa?

Suuri kysymys on toiminnan taloudellinen turvaaminen vuoden 2006 jälkeen, kun opetusministeriöltä saatavan virtuaaliyliopistorahoituksen määrä vähenee ja lakkaa. Vastuun verkoston toiminnasta tulisi siirtyä yhä enemmän laitoksille. Laitosten toiminnallisesta ja taloudellisesta sitoutumisesta päätettäessä laitosten johtajat ovat keskeisessä asemassa. Laitosjohtajille tehdyissä kyselyissä toiminnan jatkumiseen suhtauduttiin myönteisesti, mutta taloudellista sitoutumista ei oltu valmiita vielä arvioimaan. Erityisesti johtajat toivoivat tarkempaa erittelyä resurssien tarpeesta, vastuun ja rahoituksen selkiyttämistä sekä yhteisten toimintaperiaatteiden täsmentämistä.

Kun TerveysNetin toiminnan suurista linjoista tulevaisuudessa on päätetty, on lähdettävä rakentamaan yksityiskohtaisempaa toimintastrategiaa, tarkistamaan toiminnalle asetettuja tavoitteita ja niiden toteuttamiseksi käytössä olevia keinoja. Tavoitteen asettelussa tärkeänä lähtökohtana tulisi olla kaikille hyödyllisen ja hyödynnettävissä olevan verkoston kehittäminen. Tämä vaatii laitoksilta aktiivisemmän roolin omaksumista jatkossa ja vastuun ottamista verkoston hyödyntämisestä. Erityisesti huomiota vaativia kysymyksiä ovat TerveysNetin opetustarjonta tulevaisuudessa, tasapainon löytämiseen laitosten erilaisten intressien sekä erityisten ja yleisten kysymysten välillä sekä ope-

tustarjonnan sisällyttäminen opetussuunnitelmaan. Lisäksi tulisi pohtia mahdollisia muita yhteistyömuotoja ja yhteistyön laajentamista tulevaisuudessa. Tässä vaiheessa on tehtävä myös ratkaisuja siitä, miten TerveysNetin toiminta tulevaisuudessa rahoitetaan, mihin rahaa tarvitaan ja miten rahoitusvastuu jaetaan.

8 Arviointiryhmän johtopäätökset ja toimenpidesuosituks

Arviointiraportin tulosten perusteella arviointiryhmä on päättänyt esittämään seuraavanlaisia johtopäätöksiä ja toimenpidesuosituksia.

Haaste 1. TerveysNetin integroituminen osaksi laitosten normaalia toimintaa

- TerveysNetin parempi hyväksikäyttö laitosten perustoimintojen toteuttamisessa
- Kaikille jäsenlaitoksille yhteisen ja vain osalle laitoksista yhteisen toiminnan mahdollistaminen
- Konkreettisempi tavoitteenasettelu laitosten perustoimintojen tarpeista lähtien
- Laitosten aktiivisuus ja parempi sitoutuminen yhteiseen toimintaan TerveysNetissä
- Aktiivisten toimijoiden määrän lisääminen

Johtopäätökset ja suositukset

Arvioinnin perusteella voi päätellä, että TerveysNet on lisännyt alan laitosten kanssakäymistä ja yhteistyötä, tarjonnut foorumin yhteiselle koulutuspoliittiselle keskustelulle esimerkiksi tutkinnonuudistuksen yhteydessä sekä monipuolistanut opetustarjontaa ja lisännyt opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia. Toisaalta syntyy

vaikutelma, että TerveysNet nähdään toisinaan laitosten ulkopuolisena erillisenä toimijana eikä laitosten omana välineenä yhteistyöhön ja opetuksen kehittämiseen. Laitokset eivät ole kovin sitoutuneita TerveysNettiin eikä sen toiminta ole parhaalla mahdollisella tavalla integroitunut laitosten omaan perustoimintaan.

Arviointiryhmän käsityksen mukaan tärkein tehtävä TerveysNetin kehittämisessä onkin sen integroiminen nykyistä paremmin laitosten normaaliin toimintaan. TerveysNetin tulisi auttaa laitoksia suoriutumaan perustehtävistään entistä paremmin, eikä olla lisätehtävä niiden ohessa. Yksi huomattava este TerveysNetin juurtumiselle laitosten päivittäisen toiminnan välineeksi näyttää olevan terveystieteiden alan heterogeenisuus ja eri oppiaineiden ja tieteenalojen erilaiset tarpeet. Siksi olisi tarpeen pohtia, voisiko TerveysNetin toimintaa monipuolistaa siten, että jotkin sen toiminnot olisivat entiseen tapaan kaikille jäsenlaitoksille yhteisiä, mutta samalla tehtäisiin mahdolliseksi muutamien saman oppialan tai muuten samalla tavalla suuntautuneiden laitosten yhteistoiminta verkoston sisällä. Tämä voisi auttaa TerveysNetin käyttöä esimerkiksi yhteisen opetuksen järjestämisessä ja samalla saada laitokset tuntemaan verkosto enemmän omakseen. Samalla tulisi kuitenkin huolehtia siitä, että verkosto edelleen pysyy yhtenäisenä ja laitosten yhteisenä toimintana. Toimintastrategiaa olisi hyvä selkiyttää siten, että tehtäviä kirjattaisiin entistä konkreettisemmin.

Toimintastrategiaan olisi tärkeää pyrkiä sisällyttämään myös arvioinnin näkökulma, jolloin arvioinnin keinot kirjattaisiin tavoitteiden yhteyteen. Tämän arvioinnin perusteella näyttää erityisen tärkeältä arvioida jatkuvasti verkoston hyödyllisyyttä laitosten kannalta ja sen tuottavuutta.

Toimintastrategioiden selkiyttäminen ei tapahdu vain johtoryhmän tasolla, vaan sen tulisi tapahtua myös jokaisella jäsenlaitoksella. TerveysNettiin sitoutuminen jatkossa vaatii laitoksilta aktiivisen roolin omaksumista, omien resurssien, vahvuuksien ja puutteiden arviointia ja suurempaa vastuun ottamista TerveysNetin toiminnasta ja sen mahdollisuuksien hyödyntämisestä. Laitoksilla olisi hyvä keskustella siitä, mitä TerveysNetiltä odotetaan, mitä halutaan saada, mitä toimintaan ollaan valmiita panostamaan ja miten verkoston toiminta organisoidaan ja sisällytetään laitosten päätöksentekoon. Laitosten johtajilla on tässä keskeinen rooli.

Haaste 2. Yhteisen opetustarjonnan kehittäminen

- Laitosten opetussuunnitelmissa keskeisten opintojaksojen rakentaminen TerveysNetissä ainakin suurimmilla sen piirissä toimivilla oppialoilla
- Kaikille sopivien valinnaisten opintojaksojen tuottaminen yhteisten intressien perusteella

Johtopäätökset ja suositukset

Ongelmia TerveysNetin opetustarjonnan hyödyntämisessä aiheuttaa verkoston oppialojen suuri määrä ja erilaisuus. Eri oppialojen opetussuunnitelmissa ei juuri ole samoja opintojaksoja. Kun TerveysNetin opetustarjonnassa on tähän saakka asetettu etusijalle sellaiset jaksot, joita kaikki ainakin periaatteessa voivat käyttää, on samalla päädytty tuottamaan sellaista opetusta, joka sisältyy vain harvan oppialan kaikille yhteisiin (pakollisiin) opintoihin. Tämä tilanne näyttää vaikeuttavan TerveysNetin integroitumista laitosten perustoimintoihin.

TerveysNetin tulevaisuutta suunniteltaessa on ratkaisevan tärkeää ottaa huomioon laitosten opetussuunnitelmat ja lähteä rakentamaan opetustarjontaa sellaiseksi, jonka sisällyttäminen opetussuunnitelmiin olisi mahdollisimman vaivatonta. Teoriassa olisi mahdollista lähteä rakentamaan yhteistä terveystieteellistä opintokokonaisuutta, jonka kaikki laitokset voisivat sisällyttää opetussuunnitelmiinsa. Käytännössä eri oppialat eivät ainakaan vielä liene lähentyneet toisiaan niin paljon, että tällainen olisi mahdollista. Toinen vaihtoehto voisi olla opetustarjonnan eriyttäminen. Tällöin esimerkiksi hoitotieteen laitokset yhdessä ja kansanterveystieteen laitokset yhdessä voisivat rakentaa TerveysNetin puitteissa verkko-opetuksena opetusohjelmiinsa kuuluvia keskeisiä kursseja. Muiden oppialojen laitokset TerveysNetissä voisivat tarjota näitä kursseja opiskelijoilleen valinnaisina. Tämän lisäksi voitaisiin edelleen tarjota myös muita opiskelijoiden valinnan mahdollisuutta laajentavia kursseja esimerkiksi etiikasta ja johtajuudesta, kuten tähänkin asti. Ensimmäisenä olisi selvitettävä millaisia opintokokonaisuuksia laitokset ovat halukkaita rakentamaan, mikäli voidaan luopua siitä periaatteesta, että jokaisen kurssin on oltava yhtä relevantti joka laitoksen

kannalta. Tärkeää on myös sopia konkreettisesti työn- jaosta ja resursseista silloin, kun vain osa verkoston laitoksista yhdessä tuottaa itselleen tärkeitä kursseja.

Haaste 3. Laadukkaan opetustarjonnan kehittäminen

- Teknisen ja verkkopedagogisen osaamisen hyödyntäminen ja parantaminen
- Opiskelijamäärien huomioon ottaminen kurssien suunnittelussa
- Resurssien järkevä käyttö ja resurssien tarpeen pienentäminen

Johtopäätökset ja suositukset

Jotta laajan yhteisen opetuksen järjestäminen olisi taloudellisesti järkevää ja monia palvelevaa, olisi opintojaksoille osallistuvien opiskelijoiden määrä saatava mahdollisimman suureksi opetuksen laadun kärsimättä. Tämä asettaa kurssin rakenteelle vaatimuksia, jotka on otettava huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Liian suuret ryhmät esimerkiksi verkkokeskusteluissa estävät oppimista ja toisaalta suuren ryhmän ohjaaminen vaatii paljon resursseja opettajilta.

Verkko-opetus vaatii opettajilta erilaisia taitoja, kuin perinteinen opetus. Oppimisympäristön käyttäminen vaatii tietoteknistä osaamista, opiskelijoiden palautteen tarve on verkko-opiskelussa suuri, opettajalta vaaditaan myös taitoa ohjata ja aktivoida keskusteluja ja vuorovaikutustilanteita verkon välityksellä. Opettajien koulutus onkin oleellinen osa laadukkaan verkko-opetuksen kehittämistä. Myös verkko-opintojaksojen suunnittelussa tarvitaan asiantuntemusta. Tämä vaatii opintojaksojen suunnitteluprosessien ja toteutuksen jatkuvaa arviointia ja aikaisemmista kokemuksista oppimista.

Joillakin TerveysNetin laitoksilla verkko-osaamisessa ollaan huomattavasti toisia laitoksia pitemmällä. Johtoryhmässä olisi hyvä keskustella, kuinka verkosto voisi tukea jäsenlaitosten opettajien verkko-osaamista ja kuinka verkostossa olevaa tietotaitoa voitaisiin hyödyntää yhteiseksi hyväksi. Opintojaksojen suunnittelulle ja toteutukselle tarvitaan myös selkeät ja yhtenäiset suuntaviivat, ohjeet ja tavoitteet. Yhteistä

keskustelua ja informointia kaivataan myös tietoturva- ja tekijänoikeusasioihin liittyen.

Haaste 4. Yhteistyön laajentaminen

- Yhteistyömallien vakiinnuttaminen ja selkiyttäminen
- Tiedottamisen ja tunnettavuuden parantaminen

Johtopäätökset ja suositukset

Tällä hetkellä TerveysNetin yhteistyö on keskittynyt pitkälti yhteiseen opetukseen. Samalla, kun kehitetään opetusta ja sen relevanssia laitosten kannalta, on tärkeää kehittää muitakin yhteistyömuotoja. Tämä lisäisi ja monipuolistaisi verkostosta laitoksille koituvaa hyötyä.

Toistaiseksi yhteistyö on keskittynyt perustutkimuksen opiskelijoihin ja tutkijankoulutusyhteistyö on tapahtunut alan tutkijakouluissa, esimerkiksi Hoitotieteen valtakunnallisessa tutkijakoulussa ja Kansanterveyden tutkijakoulussa. Olisi hyödyllistä kartoittaa työnjakoa ja yhteistyömahdollisuuksia alan tutkijakoulujen kanssa. Arvioinnin aikana tuli esiin muun muassa ehdotus syysseminaarin yhteydessä järjestettävästä tutkimussymposiumista terveystieteiden tutkijoita yhdistävästä aihepiiristä. Tällä tavoin voitaisiin terveystieteiden opiskelijoita ja jatko-opiskelijoita tutustuttaa alan eri oppiaineiden tutkimukseen ja avata uusia yhteistyömahdollisuuksia. Mahdollisia yhteistyön muotoja ovat myös opettajavaihto ja yhteiset tutkimusprojektit.

Verkoston Internet -sivujen kehittämistä ja laajentamista toivottiin runsaasti. Sivuille ehdotettiin muun muassa asiantuntija- ja materiaalipankin perustamista, tiedottamista kansallisista ja kansainvälisistä tapahtumista ja seminaareista sekä keskustelufoorumeita tutkijoille ja opiskelijoille, esimerkiksi gradu-piiriin muodossa. Myös tiedottamista terveystieteiden opiskelijoiden harjoittelupaikoista tai mahdollisista avoinna olevista työpaikoista voisi tapahtua sivuston kautta. Ajatuksena olisi, että TerveysNet.fi -sivustosta muodostuisi tulevaisuudessa hyödyllinen ja luonteva apuväline ja kohtaamispaikka terveystieteiden opettajille ja opiskelijoille.

Yhteistyön laajentamisessa tärkeässä osassa on markkinointi ja tiedottaminen. Opiskelijoiden ja erityisesti ainejärjestöjen roolia sekä tiedottamisessa että muussa toiminnassa voisi varmasti nykyisestään lisätä.

Haaste 5. Toiminnan taloudellinen turvaaminen

- Rahoitusvastuun siirtyminen entistä enemmän laitoksille
- Laitosten taloudellisen sitoutumisen vahvistaminen
- Talousstrategioiden selkiyttäminen

Johtopäätökset ja suositukset

Lähitulevaisuudessa TerveysNetin on ratkaistava, millä tavalla toimintaa rahoitetaan vuoden 2006 jälkeen opetusministeriön virtuaaliyliopistorahoituksen vähentyessä merkittävästi ja lakatessa myöhemmin kokonaan. Tämä edellyttää erilaisten rahoitusmahdollisuuksien kartoittamista ja rahoituksen vastuukysymysten ratkaisemista. Kysymyksiä ovat muun muassa, millaista taloudellista sitoutumista verkoston laitoksilta odotetaan, miten verkkokurssit rahoitetaan ja miten toimintaa hallinnoidaan. On myös pohdittava sitä, voisiko rahoituspohjaa tulevaisuudessa monipuolistaa. Tämä tarkoittaisi yhteistyökumppaneiden etsimistä esimerkiksi avoimen yliopiston, ammattikorkeakoulujen, aikuiskoulutuksen, täydennyskoulutuksen tai kesäyliopiston parista. Ensin tulisi kuitenkin selkiinnyttää oman alan yhteistyön toimivuus.

Jotta laitokset voisivat nykyistä vahvemmin sitoutua TerveysNetin toimintaan ja sen rahoittamiseen, on niiden pystyttävä arvioimaan verkostosta saatuja hyötyjä suhteessa toiminnan vaatimiin resursseihin. Tämä edellyttää TerveysNetiltä yksityiskohtaisemman talousstrategian muodostamista, jossa selvitetään resurssien tarvetta, rahoituslähteitä, rahoituksen käyttökohteita ja rahoitusvastuun jakautumista. Keskeinen seikka on kuitenkin TerveysNetin toiminnan hyödyllisyys laitosten perustoiminnoille. Kun laitokset voivat vakuuttua siitä, ovat talouskysymyksetkin helpommin ratkaistavissa.

Verkoston resurssien tarpeen arvioinnissa on huo-

mioitava kaksi suurta kokonaisuutta: opetustarjonnan rahoittaminen ja yhteistoiminnan rakenteiden ja hallinnon rahoittaminen, jossa suurimman menoerän muodostaa koordinaattorin palkka. Opetustarjonnan resurssien tarve riippuu pitkälti siitä, millaista opetustarjontaa tulevaisuudessa järjestetään. Joka tapauksessa on ratkaistava missä määrin opetusta voidaan toteuttaa vastavuoroisuuden periaatteella ja missä määrin laitosten on sitouduttava toimintaan rahallisesti, maksamalla opetustarjonnasta.

Terveystieteiden yliopistoverkoston sopimus

1 §

Terveystieteiden yliopistoverkoston muodostavat Jyväskylän, Kuopion, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistot sekä Åbo Akademi.

Mukana olevat laitokset ovat Jyväskylän yliopiston terveystieteiden laitos, Kuopion yliopiston fysiologian laitos, hoitotieteen laitos, kansanterveystieteen ja yleislääketieteen laitos, terveyshallinnon ja -talouden laitos sekä klinisen ravitsemustieteen laitos, Oulun yliopiston hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos, Tampereen yliopiston hoitotieteen laitos ja terveystieteen laitos, Turun yliopiston hoitotieteen laitos ja Åbo Akademi, Institutionen för vårdvetenskap [Vaasa]. Myös muut laitokset, joissa järjestetään terveystieteiden tutkinnosta annetun tutkintoasetuksen [628/97] tarkoittamaa maisterikoulutusta, voidaan ottaa verkoston jäseniksi.

2 §

Terveystieteiden yliopistoverkoston toimintaan voivat jäsenyliopistojen kanssa yhteistyössä osallistua muut terveystieteiden alaan liittyvät tai sitä sivuavat tieteelliset yhteisöt tai muut tahot. Asian ollessa ajankohtainen kolmansien tahojen osallistumisen yksityiskohdista päätetään erikseen johtoryhmässä.

3 §

Terveystieteiden yliopistoverkoston avulla pyritään opintojen monipuolistumiseen ja opetuksen laadun parantamiseen sekä asiantuntemuksen ja osaamisen

jakamiseen ja kehittämiseen jäsenyliopistojen välillä. Verkoston toiminnan perustana on terveystieteiden tutkinnosta annettu tutkintoasetus [628/97].

4 §

Terveystieteiden yliopistoverkoston koordinoivana yliopistona toimii yhden jäsenyliopiston laitos vuorollaan tulossopimuskauden. Koordinaatioyliopiston tehtävät ovat verkoston toimintaa koskevien asioiden suunnittelu ja valmistelu, koulutusverkoston hallinnoinnin ja toimintatapojen kehittäminen sekä tiedotustoiminta. Koordinoivasta yliopistosta sovitaan opetusministeriön kanssa.

5 §

Terveystieteiden yliopistoverkoston toiminta- ja taloussuunnitelma käsitellään koordinoivan yliopiston toiminta- ja taloussuunnitelman yhteydessä. Lisäksi verkoston toiminta- ja taloussuunnitelma tulisi näkyä kunkin jäsenyliopiston toiminta- ja taloussuunnitelman yhteydessä. Terveystieteiden yliopistoverkoston toimintakertomustiedot esitetään koordinoivan yliopiston toimintakertomuksessa.

6 §

Päätösvaltaa verkostoa koskevissa asioissa käyttää johtoryhmä.

7 §

Johtoryhmän muodostavat terveystieteiden maisterikoulutusta järjestävien laitosten ja opiskelijoiden edustajat. Kukin yliopisto nimeää johtoryhmään kaksi varsinaista jäsentä [perus- ja jatkotutkintoa suorittava opiskelija] ja heille varajäsenet. Johtoryhmän toiminta-aika on sama kuin yliopistojen tulossopimuskausi.

8 §

Johtoryhmä ja sen erikseen nimeämät työryhmät osallistuvat terveystieteiden yliopistoverkoston toiminnan ja sisällön kehittämiseen. Johtoryhmän tehtävänä on täsmentää ja tarkistaa verkoston tavoitteet, hyväksyä verkostoa koskevat suunnitelmat, tehdä päätöksiä verkoston toimintaa koskevissa asioissa, nimetä työryhmiä, valvoa ja ohjata työryhmien työskentelyä sekä päättää verkoston budjettiin liittyvät asiat.

9 §

Jokaisella johtoryhmän jäsenellä on yksi ääni. Johtoryhmä on päätösvaltainen, kun vähintään puolet johtoryhmän jäsenistä tai näiden varajäsenistä on läsnä. Johtoryhmä pyrkii tekemään päätökset hyvässä yhteisymmärryksessä yksimielisesti. Mikäli tämä ei ole mahdollista, niin päätökset tehdään läsnä olevien osapuolten yksinkertaisella äänienemmistöllä.

10 §

Terveystieteiden yliopistoverkoston järjestämää opetusta koskevat tutkintohallinnolliset asiat käsitellään yliopistojen tiedekunnissa tai niitä vastaavissa elimissä kunkin yliopiston säännösten mukaisesti.

11 §

Kukin sopijaosapuoli vastaa osaltaan siitä, että terveystieteiden yliopistoverkoston yhteistyönä tehdyn tai tilaaman oppimateriaalin tekijänoikeuksista on sovittu asianmukaisesti jokaisessa hankkeessa erikseen Opetusministeriön ohjeita noudattaen [http://www.minedu.fi/opm/hankkeet/koul_jatutk_tietostrategia/10verkko_opetus/sopimusmallit.html]. Tekijänoikeussopimukset tehdään aina jonkin yliopiston nimissä.

12 §

Tästä sopimuksesta aiheutuvat erimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan johtoryhmässä. Mikäli aiheutuvat erimielisyydet halutaan tuomioistuimen ratkaistavaksi, niin oikeuspaikkana on vastaajan kotipaikan yleinen alioikeus.

13 §

Kullakin sopijaosapuolella on oikeus irtisanoa sopimus päättyväksi kahden kuukauden irtisanomisajalla tulossopimuskauden vaihtuessa.

14 §

Tämä sopimus tulee voimaan sitä seuraavan kuukauden alusta pitäen, jolloin sopimusosapuolten edustajat ovat allekirjoittaneet sopimuksen. Sopimus on voimassa toistaiseksi.

15 §

Tämä sopimus on laadittu viitenä suomenkielisenä ja yhtenä ruotsinkielisenä samansanisena kappaleena, yksi kullekin osapuolelle.

Arvioinnin aikataulu

Toukokuu 2005

12.5. Arviointiryhmän 1. kokous Helsingissä

Kesäkuu 2005

17.6. Arviointiryhmän 2. kokous Helsingissä

Elokuu 2005

1.8. Arvioinnin tekijä aloittaa
 3.8. Koordinaattorin ja arvioinnin tekijän kokous Tampereella
 15.8. Arviointiryhmän 3. kokous Helsingissä
 22.8. Sähköpostikysely laitoksille
 23.8. Haastattelupyynnöt laitosjohtajille lähetetään
 26.8. Vastausaika laitoskyselyyn päättyy
 27.–30.8. Yhteydenotot laitosten johtajiin
 29.8. Kutsut ryhmähaastatteluun lähetetään

Syyskuu 2005

2.–23.9. Laitosjohtajien haastattelut ja sähköpostikyselyt
 5.9. Kysely koordinaattoreille lähetetään
 9.9. Ryhmähaastatteluun ilmoittautuminen päättyy
 23.9. Vastausaika koordinaattoreiden kyselyyn päättyy
 28.9. Koordinaattorin ja arvioinnin tekijän kokous Tampereella
 29.9. Ryhmähaastattelutilaisuus Tampereella

Lokakuu 2005

14.10. Arviointiryhmän 4. kokous Helsingissä
 31.10. Arviointiraportti valmistuu

Arvioinnissa käytetyt kirjalliset aineistot

- Esitys virtuaaliyliopistohankkeeksi vuosille 2004–2006.
- Haaranen, Ari (toim.) Tutkintorakenneuudistus terveystieteissä. Terveystieteiden koordinaatioryhmän loppuraportti. Osa 1 ja osa 2. 2004.
- Hietala, Helena. Verkko ja verkosto oppimisen tukena. Terveystieteiden opiskelijoiden oppimisprosessit "Terveydenhuollon ja terveyden edistämisen etiikka" -opintojaksolla. Pro Gradu. Oulun yliopisto. Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos. 2003.
- Isola, Arja ja Toljamo, Maisa. Mitä mieltä terveystieteiden opiskelijat verkko-opinnoista ja verkostoitumisesta? Yhteenveto kyselytutkimuksen tuloksista. 4.3.2001.
- Koosteita opiskelijoiden palautteista keväällä 2004, syksyllä 2004 ja keväällä 2005 järjestetyistä verkko-opintojaksoista.
- Kysely laitosjohtajille taloudellisesta sitoutumisesta. Kesäkuu 2005.
- Lausunto opetusministeriön sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutustyöryhmän muistiosta 2004:30. 25.2.2005.
- Muistio johtamisopintojen suunnitteluryhmän kokouksesta 9.5.2005.
- Muistiot ja pöytäkirjat laadullisen tutkimuksen verkko-opintojen suunnitteluryhmän kokouksista 2004–2005.
- Muistiot suunnitteluryhmän kokouksista 2004–2005.
- Niemi, Antti. Terveystieteiden yliopistoverkosto – TerveysNet. Hankkeen arviointi. Power Point -esitys. 6.10.2003.
- Opintojaksojen arviointilomake.
- Opintojaksojen kuvauksen ja budjetin laatimissuhteet.
- Pöytäkirjat johtoryhmän kokouksista vuosilta 2001–2005.
- Pöytäkirja laitosjohtajien kokouksesta 28.4.2005.
- Rahoituksen käyttösuunnitelma vuodelle 2004.
- Rahoituksen käyttösuunnitelma vuodelle 2005.
- Rahoituksen käyttösuunnitelma vuodelle 2006.
- Ryhmätöiden tuotoksia verkostoseminaarissa 6.10.2003. Yhteenveto.
- Savinainen, Minna. Laitoskyselyjen yhteenveto. 1.6.2005.
- Talousraportti vuodelta 2004.
- Taulukko TerveysNetin opintojaksoista, opinto- viikkomääristä ja opiskelijoista.
- TerveysNet -hankkeen toimintasuunnitelma 2003.
- TerveysNet -hankkeen toimintasuunnitelma 2004–2005.
- TerveysNet -hankkeen toimintasuunnitelma 2005–2006.
- Terveystieteiden yliopistoverkosto. Esittelykalvot, esitteet ja posterit. 2005.
- Terveystieteiden yliopistoverkoston sopimus. 2002.
- Toimintakertomuskooste vuosilta 2000–2004.
- Toimintakertomus vuodelta 2005.
- Toljamo, Maisa ja Isola, Arja. Tavoitteena toimiva terveys-tieteiden yliopistoverkosto. Korkeakoulutieto 2/2002.
- Valtakunnallisten yleisten yliopistoverkostojen kannanotto Suomen virtuaaliyliopiston strategiaesitykseen. 8.10.2004.
- Virtuaaliyliopistohanke-esitys vuodelle 2003.
- Virtuaaliyliopistohanke-esitys vuodelle 2004.
- Virtuaaliyliopistohanke-esitys vuodelle 2005.
- Virtuaaliyliopistohanke-esitys vuodelle 2006.
- Yhteenveto vastauksista kyselyyn laitosjohtajille taloudellisesta sitoutumisesta. Elokuu 2005.
- Yliopistojen välisen yhteistyön kehittäminen verkostojen näkökulmasta. Verkostokirjelmä opetusministerille. 15.3.2005.
- Yliopistojen yhteishankkeen raportti 2004.

Kysely laitoksille

Hyvät yhdyshenkilöt. Olen aloittanut elokuun alussa arvioinnin tekemisen TerveysNetin toiminnasta, sen hyödyistä ja haitoista. Tämä viesti sisältää arviointiin liittyvän kyselyn, joka on tarkoitettu kaikkien TerveysNetissä olevien laitosten henkilökunnalle. Pyydänkin nyt apuanne: Voisitteko ystävällisesti välittää alla olevan kyselyn oman laitoksenne henkilökunnan sähköpostilistalle? Suuret kiitokset!

Ystävällisin terveisin Marja Pakarinen (yhteystiedot löytyvät viestin lopusta)

Eli kysely löytyy viivan alapuolelta

Hyvä TerveysNet -yliopistoverkoston jäsen

Onko TerveysNet Sinulle tuttu? Jos vastauksesi on EI oikeastaan, olet juuri oikea henkilö kertomaan mielipiteesi verkostosta ja sen toiminnasta. TerveysNetissä on parhaillaan käynnissä arviointiprosessi ja tahdomme selvittää, miltä osin verkosto ei vastaa laitosten tarpeisiin ja millaiset tekijät ehkäisevät sen toimintaan osallistumista.

Pyydämme Sinua käyttämään muutaman minuutin ajastasi vastataksesi seuraaviin tärkeisiin kysymyksiin. Vastaathan mahdollisimman pian, viimeistään perjantaina 26.8. Voit kirjoittaa vastauksesi suoraan tähän viestiin ja lähettää sen edelleen arvioinnin tekijälle osoitteeseen *marja.pakarinen@uta.fi*.

- 1 Oletko koskaan osallistunut verkoston toimintaan? Perustele lyhyesti.
- 2 Onko TerveysNetistä mielestäsi ollut Sinulle tai laitoksellesi hyötyä? Perustele lyhyesti.
- 3 Miten TerveysNet voisi olla paremmin hyödyksi?
- 4 Mitä muuta haluaisit sanoa TerveysNetistä?

Suuret kiitokset arvokkaista mielipiteistäsi. Vastauksiasi käytetään arviointiraportin laatimisessa, joka valmistuu loka-kuun loppuun mennessä. Henkilötietosi pysyvät salassa. Toivotamme Sinulle työniloa ja oikein hyvää syksyn jatkoa!

Marja Pakarinen (arvioinnin tekijä), Paula Kejo (TerveysNet -koordinaattori)

Arviointiryhmä:

opetusneuvos Marja-Liisa Niemi (OPM),
professori Marja Jylhä (Tampereen yliopisto),
professori Arja Isola (Oulun yliopisto),
yliassistentti Sanna Salanterä (Turun yliopisto),
professori Juha Kinnunen (Kuopion yliopisto),
professori Jukka Laitakari (Jyväskylän yliopisto),
lehtori Lisbet Lindholm (Åbo Akademi)

Haastattelupyyntö laitosjohtajille

Arvoisa laitoksen johtaja

TerveysNet on viisi vuotta toiminut terveystieteiden yliopistoverkosto ja nyt on tullut aika arvioida, kuinka se on onnistunut tavoitteissaan. Olen aloittanut elokuun alussa arviointiraportin laatimisen verkoston toiminnasta ja arvioinnin tueksi toivoisin saavani Sinun kallisarvoisia näkemyksiäsi.

Pyydänkin nyt mahdollisuutta haastatella Sinua puhelimitse syyskuussa viikoilla 36 tai 37. Haastattelun kesto on noin 15 minuuttia ja tarkoitus on keskustella seuraavista teemoista.

- TerveysNetin hyödyllisyydestä ja hyödyntämisestä laitoksella
- Taloudellisista seikoista ja resursseista
- Verkoston tulevaisuudesta ja kehittämisestä

Tulen ottamaan Sinuun yhteyttä ensi viikon (vk 35) alkupuolella, jotta voimme sopia tarkemmin mahdollisesta haastatteluajasta. Jo etukäteen arvokkaasta osallistumisestasi kiittäen ja ystävällisin terveisin

TtM Marja Pakarinen (arvioinnin tekijä)

Arviointityöryhmä:

koordinaattori Paula Kejo (TaY)
opetusneuvos Marja-Liisa Niemi (OPM)
professori Marja Jylhä (TaY)
professori Arja Isola (OY)
yliassistentti Sanna Salanterä (TY)
professori Juha Kinnunen (KY)
professori Jukka Laitakari (JY)
lehtori Lisbet Lindholm (ÅA)

Kutsu haastattelutilaisuuteen

Hyvä TerveysNetin toimintaan osallistunut verkoston jäsen

TerveysNet on jo viisi vuotta toiminut terveystieteiden yliopistoverkosto ja nyt on aika arvioida, kuinka verkosto on onnistunut tavoitteissaan ja toiminnassaan. Tähän arviointiin tarvitsemme Sinun kallisarvoisia näkemyksiäsi ja täten kutsumme Sinut osallistumaan arviointiryhmän järjestämään ryhmähaastattelutilaisuuteen Tampereelle torstaina 29.9 klo 13.00–15.00.

Haastattelutilaisuuteen kutsutaan yhteensä 51 TerveysNetin työryhmissä tai opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa mukana ollutta henkilöä verkoston eri laitoksilta. TerveysNet korvaa osallistujien matkakulut. Tilaisuudessa osallistujat jaetaan 5–6 hengen pienryhmiin, joissa keskustellaan erilaisista TerveysNetin toimintaan liittyvistä teemoista. Toivomme, että ehtisit ennen ryhmähaastattelua lyhyesti keskustella kollegoidesi kanssa, mitä hyötyä TerveysNetistä on laitoksellasi ollut, millaisia ongelmia se on tuottanut ja miten verkosto voisi olla paremmin hyödyksi. Näin tuot mukanasasi laajemman perspektiivin ryhmähaastatteluun. Ole hyvä, ja ilmoita tulostasi Marja Pakariselle perjantaihin 9.9. mennessä, kiitos!

Jo etukäteen arvokkaasta osallistumisestasi kiittäen ja ystävällisin terveisin

TtM Marja Pakarinen, arvioinnin tekijä

TerveysNet -koordinaattori Paula Kejo

Arviointityöryhmä:

opetusneuvos Marja-Liisa Niemi, OPM
professori Marja Jylhä, Tampereen yliopisto
professori Arja Isola, Oulun yliopisto
yliassistentti Sanna Salanterä, Turun yliopisto
professori Jukka Kinnunen, Kuopion yliopisto
professori Juha Laitakari, Jyväskylän yliopisto
lehtori Lisbet Lindholm, Åbo Akademi

Työryhmien kokoonpano ja yhdyshenkilöverkosto

Johtoryhmä 2005

Professori Eija Paavilainen (pj), TaY, Hoitotieteen laitos
 Professori Päivi Åstedt-Kurki (varalla), TaY, Hoitotieteen laitos
 Koordinaattori Paula Kejo (sihteeri), TaY, Hoitotieteen laitos
 Lehtori Liisa Peltokallio, JY, Terveystieteen laitos
 Lehtori Terttu Parkatti (varalla), JY, Terveystieteen laitos
 Professori Katri Vehviläinen-Julkunen, KY, Hoitotieteen laitos
 Pt. tuntiopettaja Pirkko Mikkanen (varalla), KY,
 Hoitotieteen laitos
 Professori Arja Isola,
 OY, Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos
 Professori Helvi Kyngäs (varalla),
 OY, Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos
 Yliassistentti Merja Ala-Nikkola, TaY, Terveystieteen laitos
 Professori Marja Jylhä (varalla), TaY, Terveystieteen laitos
 Lehtori Maija Hupli, TY, Hoitotieteen laitos
 Professori Helena Leino-Kilpi (varalla),
 TY, Hoitotieteen laitos
 Amanuenssi Anita Wikberg, ÅA, Institutionen för
 vårdvetenskap
 Lehtori Dahly Matilainen (varalla), ÅA, Institutionen för
 vårdvetenskap
 TtM Paula Paavilainen, TaY, jatko-opiskelijoiden edustaja
 Koordinaattori TtM Ari Haaranen (varalla), KY
 TtM-opiskelija Birgitta Ojala, TaY
 TtM-opiskelija Sari Lepistö (varalla), TaY
Asiantuntijajäsen:
 Opetusneuvos Marja-Liisa Niemi, OPM

Suunnitteluryhmä

Paula Kejo, TaY, Hoitotieteen laitos (kokoonkutsuja)
 Merja Ala-Nikkola, TaY, Terveystieteen laitos (pj)
 Toini Harra, JY, Terveystieteen laitos
 Pirkko Mikkanen, KY, Hoitotieteen laitos
 Eeva Liikanen, OY, Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos
 Marja Kaunonen, TaY, Hoitotieteen laitos
 Heli Virtanen, TY, Hoitotieteen laitos
 Marjatta Häsänen, TY, Hoitotieteen laitos
 (opiskelijajäsen)

Jäsenlaitosten yhdyshenkilöt 2005

Päivi Saari, JY, Terveystieteen laitos
 Annina Ropponen, KY, Fysiologian laitos
 Pirkko Mikkanen, KY, Hoitotieteen laitos
 Elisa Miettinen, KY, Kansanterveystieteen ja
 yleislääketieteen laitos
 Ursula Schwab, KY, Kliinisen ravitsemustieteen laitos
 Johanna Lammintakanen,
 KY, Terveystieteen ja -talouden laitos
 Antti Niemi, OY, Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos
 Paula Kejo, TaY, Hoitotieteen sekä terveystieteen
 laitokset
 Heli Virtanen, TY, Hoitotieteen laitos
 Britt-Marie Storbacka, ÅA, Institutionen för
 vårdvetenskap

Verkko-opintojakson arviointilomake

Hyvä opiskelija, olisi todella tärkeää, jos vastaisit kyseiseen lomakkeeseen, koska se on ainoa mahdollisuus kehittää opintojaksoa eteenpäin. Valitse vaihtoehtokysymyksissä vain yksi vaihtoehto.

I Taustatiedot

1 Opintojakso

2 Yliopistosi

- 1 Jyväskylä
- 2 Kuopio
- 3 Oulu
- 4 Tampere
- 5 Turku
- 6 Åbo Akademi

3 Pääaine

4 Oppimisympäristö

- 1 Moodle
- 2 Optima
- 3 WebCT
- 4 Jokin muu, mikä?

II Opintojakson sisältö

5 Oppimateriaalin löytäminen oli helppoa

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 osittain samaa mieltä
- 3 en osaa sanoa
- 4 osittain eri mieltä
- 5 täysin eri mieltä

6 Laaditut oppimistehtävät soveltuivat opintojaksolle

- 1 hyvin
- 2 melko hyvin
- 3 keskinkertaisesti
- 4 melko huonosti
- 5 huonosti

7 Oppimateriaalin valinta oli onnistunut

- 1 hyvin
- 2 melko hyvin
- 3 keskinkertaisesti
- 4 melko huonosti
- 5 huonosti

III Oman oppimisprosessin arviointi

8 Verkkokeskustelut edistivät omaa oppimistani

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 osittain samaa mieltä
- 3 en osaa sanoa
- 4 osittain eri mieltä
- 5 täysin eri mieltä

9 Oma panokseni verkkokeskusteluissa edisti toisten opiskelijoiden työskentelyä verkossa

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 osittain samaa mieltä
- 3 en osaa sanoa
- 4 osittain eri mieltä
- 5 täysin eri mieltä

10 Sain ohjaajalta riittävästi oppimistani tukevaa palautetta opintojakson aikana

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 osittain samaa mieltä
- 3 en osaa sanoa
- 4 osittain eri mieltä
- 5 täysin eri mieltä

11 Opintojakson alussa asettamani tavoitteet toteutuivat jakson aikana

- 1 erittäin hyvin
- 2 hyvin
- 3 keskinkertaisesti
- 4 huonosti
- 5 erittäin huonosti

12 Pystyn hyödyntämään / soveltamaan opintojakson aikana oppimiani tietoja ja taitoja myöhemmin

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 osittain samaa mieltä
- 3 en osaa sanoa
- 4 osittain eri mieltä
- 5 täysin eri mieltä

13 Miten opintojakson toteutus mielestäsi onnistui?

- 1 hyvin
- 2 melko hyvin
- 3 en osaa sanoa
- 4 melko huonosti
- 5 huonosti

IV Avoimet kysymykset

14 Tärkeimmät asiat, jotka opin tällä opintojaksolla (vähintään 3)

15 Mitkä tekijät estivät oppimistani?

16 Mitkä tekijät edistivät oppimistani?

17 Miten kehittäisin opintojaksoa (esim. sisältö, toteutus)

KIITOS PALAUTTEESTASI!

Opetusministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2006 ilmestyneet

- 1* Toiminta- ja taloussuunnitelma 2007–2011
- 2 Selvitys Suomen IB-lyöppilaiden koetuloksista ja IB-tutkinnolla korkeakouluihin sijoittumisesta
- 3 Kuka ostaisi sivistystä; Raportti kirjastopalveluiden määrittelystä sopimusohjausjärjestelmässä
- 4 Korkeakouluopetus kestäväksi; Opas YK:n kestävä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä varten
- 5 International Evaluation of the National Archives Service of Finland
- 6 Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus; Opetusministeriön toimenpideohjelma 2006–2010
- 7* Opetusministeriön hallinnonalan ammattikorkeakoulujen EU:n rakennerahastohankkeiden laadun arviointi aluevaikutusten kannalta
- 8 Koulutus ja tiede Suomessa
- 9 Suomi, Aasia ja kansainvälinen yhteistyö
- 10 Liikuntatoimi tilastojen valossa; Perustilastot vuodelta 2004
- 11 Opetusministeriön toimintakertomus 2005
- 12 Tekijänoikeudella suojattujen aineistojen käyttötarpeet oppilaitoksissa
- 13* Lika tillgång till konst och kultur; Undervisningsministeriets åtgärdsprogram 2006–2010
- 14 Utbildning och forskning i Finland
- 15 Education and Science in Finland
- 16 Bildung und Wissenschaft in Finnland
- 17 L'éducation, la formation et les sciences en Finlande
- 18 Ammattien kutsu; Ammattikorkeakoulut ja estetiikka
- 19 Participating student – co-active School
- 20 Suomi-koulujen toimintaedellytysten kartoitus
- 21 Raportti kuntien erityisliikunnan tilanteesta vuonna 2005
- 22 Perusopetuksen opetussuunnitelmauudistus 2004–2006 ja yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen
- 23* Audiovisuaalisen alan verkko- ja virtuaalipalveluiden kartoitus; Seurantaraportti
- 24 Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko eduskunnalle
- 25 Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse till riksdagen
- 26 OECD/IMHE – Supporting the contribution of higher education institutions to regional development; Self-evaluation report of the Jyväskylä region in Finland
- 27 Koulutus ja kulttuuri 2005. Opetusministeriön vuosikatsaus
- 28 Education and Culture 2005. Ministry of Education annual report
- 29 Utbildning och kultur 2005. Undervisningsministeriets årsöversikt
- 30 Yliopistot 2005; Vuosikertomus
- 31 Universities 2005; Annual Report
- 32 Universiteten 2005; Årsberättelse
- 33 NOSTE-ohjelman vuosiraportti 2005
- 34 Muodostetaan Radio- ja televisioarkisto; Kansallinen audiovisuaalinen muistiorganisaatio
- 35 Tekijänoikeudella suojattujen teosten käyttö ja käyttötarpeet valtionhallinnon sisäisessä tiedotuksessa
- 36 Aikuiskoulutuksen vuosikirja; Tilastotietoja aikuisten opiskelusta 2004
- 37* Yliopistotilastot 2005; Taulukoita KOTA-tietokannasta
- 38* Universitetsstatistik 2005; Tabeller ur KOTA-databasen 2005
- 40** Opetusministeriön hallinnonalan rakennerahastohankkeet 2000–2005
- 41 Teachers and trainers in Finland
- 42 Ammattikorkeakoulut 2005; Taulukoita AMKOTA-tietokannasta, Yrkeshögskolorna 2005; Tabeller ur AMKOTA-databasen
- 43 Yksitoista askelta luovaan Suomeen; Luovuusstrategian loppuraportti
- 44 Kirjaston kehittämisohjelma 2006–2010; Kirjasto maaseudun ja taajamien monipalvelukeskuksena
- 45 Aikuiskoulutuksen mitoitusanalyysi
- 46 Televisio-ohjelmat opetuksessa; Televisio-ohjelmien opetuskäytön lisensiointi digitaalisessa ympäristössä
- 47 Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen; Verkostomainen toimintamalli -selvitys
- 48 Tulevat tohtorit; Jatko-opiskelijoiden kokemukset ja arviot tohtorikoulutuksesta 2005
- 50 Reilu kulttuuri? Kulttuuripolitiikan eettinen ulottuvuus ja kulttuuriset oikeudet
- 52 Opetusministeriön hallinnonalan tietohallintostrategia 2006–2015

* Ei painettu, vain verkossa

** Maksuton julkaisu, tilaukset opetusministeriö, EU-rakennerahastot, puhelin (09) 160 77263

Julkaisut sähköisenä osoitteessa www.minedu.fi/julkaisut

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet

PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)

00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet

puhelin / telefon (09) 7010 2363

faksi / fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 952-485-224-1 (nid.)

ISBN 952-485-225-X (PDF)

ISSN 1458-8110

Helsinki 2006